

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Prevence bezdomovectví mládeže ve vybraném zařízení

Vedoucí práce: Dr. phil. Hana Chyzy

Autor práce: František Bezpalec

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: IV.

2018

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Dne 15. 3. 2018

.....

Děkuji vedoucí své bakalářské práce Dr. phil. Haně Chyzy za cenné rady, připomínky, inspiraci a metodické vedení práce. Dále mé poděkování patří všem, kteří mi výzkum umožnili.

OBSAH

ÚVOD	6
1 BEZDOMOVECTVÍ MLÁDEŽE	7
1.1 Vymezení základních pojmů	8
1.1.1 Sociální patologie a sociální deviace	8
1.1.2 Rizikové chování	9
1.1.3 Prevence	9
1.1.4 Bezdomovectví	10
1.1.5 Mládež	11
1.2 Statistika bezdomovectví mládeže	13
1.3 Příčiny bezdomovectví	13
1.3.1 Vnější	14
1.3.2 Vnitřní	14
1.3.3 Nejčastější příčiny bezdomovectví mládeže	14
1.4 Formy bezdomovectví	16
2 PREVENCE BEZDOMOVECTVÍ MLÁDEŽE	17
2.1 Politika státu v oblasti bezdomovectví	17
2.1.1 Koncepce státu – úloha státu vůči občanovi	18
2.2 Škola	20
2.3 Rodina a rodinné prostředí	22
2.4 Systém sociálních služeb určených pro bezdomovce	24
2.4.1 Vybrané služby pro osoby bez přístřeší	26
3 METODIKA VÝZKUMU	31
3.1 Průběh zpracování výzkumu	31
3.2 Cíl výzkumu a hlavní výzkumná otázka	32
3.3 Dílčí výzkumné otázky	32
3.4 Techniky sběru dat	32
3.5 Počet respondentů a struktura výzkumného souboru	34
3.6 Popis prostředí	34
3.6.1 Poslání a cíle jednotlivých služeb	35
3.7 Analýza dat	36
3.7.1 Oblast bydlení jako základní sféra činnosti DSP	37
3.7.2 Oblast zaměstnání a individuální práce s uživatelem	40
3.7.3 Oblast financí a informovanost uživatele	43
3.7.4 Dodatek – celkové shrnutí pozorování	45

3.8	Shrnutí výzkumu	46
	ZÁVĚR.....	51
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	53
	SOUPIS PŘÍLOH	58

ÚVOD

Prací zabývajících se bezdomovectvím je mnoho. Proto ani mé téma není tématem, které by mělo ambici poskytnout čtenáři převratné poznatky z oblasti bezdomovectví. Zvolené téma bakalářské práce by mělo být přínosem především v tom ohledu, že se soustřeďuje na práci s mladými lidmi bez domova. Kritériem pro zvolení tématu této bakalářské práce byla má dosavadní praxe v azylovém domě a také studium na vysoké škole. Během tohoto studia a praxe jsem si uvědomil, že potenciál, jak s mladými lidmi v podobných zařízeních pracovat, je obrovský. Avšak vůle pracovat s fenoménem bezdomovectví mládeže již tak silná není. Pokládal jsem si tedy otázky týkající se toho, jakým způsobem lze práci s mladými lidmi bez domova analyzovat a hodnotit, či co by mohlo v boji proti tomuto rozšiřujícímu se fenoménu - bezdomovectví u mladých lidí pomoci.

Hlavním cílem této práce je zjistit, zda jsou služby vybraného zařízení sociální prevence efektivním nástrojem prevence vybraných faktorů bezdomovectví mládeže. Teoretická část práce je rozdělena na dvě kapitoly. V té první se čtenář seznámí se základními pojmy, statistikou, příčinami a formami bezdomovectví mládeže. Druhá kapitola teoretické části práce se pak věnuje prevenci bezdomovectví mládeže. Jejím obsahem je popis různých prostředí, která mladého člověka významným způsobem formují jako je politika státu, škola, rodina a rodinné prostředí. Na konci druhé kapitoly se zabývám popisem služeb a zařízení, která poskytují služby sociální prevence mladým lidem bez domova.

V praktické části práce zjišťuji na základě výzkumného šetření, do jaké míry jsou služby vybraného zařízení sociální prevence efektivním nástrojem prevence vybraných faktorů bezdomovectví mládeže. Výzkumné šetření bylo prováděno za pomoci dotazníkové metody doplněné o metodu zúčastněného pozorování. Práce též obsahuje několik doporučení, jež nastiňují možnosti práce s mládeží ohroženou bezdomovectvím.

1 BEZDOMOVECTVÍ MLÁDEŽE

Pro lepší pochopení souvislostí je třeba se nejdříve stručně poohlédnout do minulosti a uvést důležitá fakta o podstatě lidského stvoření. V prvotně pospolné společnosti vedlo veškeré úsilí člověka k tomu, aby přežil. Definování štěstí, lásky či otázky dotýkající se bezdomovectví mohly být na pořadu dne asi stejně tak často, jako z dnešního pohledu problematika bezdomovectví na obrazovkách televizních přijímačů v jiném než zimním období.

Lze jen těžko odhadovat, jak asi probíhala výchova jednotlivců v pravěké době, a zda se problematikou bezdomovectví mládeže někdo zabýval. Lze se jen domnívat, jaký dopad mělo určité jednání člověka na druhé a společnost. S postupnou humanizací člověka hovoříme i o vzniku lidské kultury. Tedy kultury ve smyslu toho, zanechat odkaz o životě jedné generace generaci následující. Lidská civilizace si tak pomalu začíná předávat vědomosti o sobě samých.

S takto narůstajícím povědomím člověka o vlastní identitě se mění i status člověka ve smyslu jeho postavení v kosmu. Jedinec přestává být součástí běžného inventáře matky země. Lidstvo začíná přemýšlet, hospodařit a vlastnit majetek. Zatímco jedni se začínají soustředit na jednání druhých jen proto, aby jim to přineslo vlastní prospěch, majetek a moc, pro druhé je motivací pro porozumění druhému člověku vidina toho, že svým jednáním postihnou duchovní podstatu sebe sama a světa, který je obklopuje. Se vzrůstající touhou člověka po vlastnění a poznání světa okolo nás, nabírá vývoj lidské civilizace nevídané obrátky. Lidská společnost se nezadržitelně formuje. Jsou zaznamenávány první zmínky o možnostech výchovy, prevence a nevhodného či nepřipustného chování. S rozvojem vědy se člověk dostává do fáze, kdy porozumět světu znamená prokázat, aplikovat, a dokonce i předvídat to, jak se člověk zachová v té či oné životní situaci.

Se vznikem teorií zabývajících se ontogenezí člověka postupně přicházejí i vědy zabývajících se psychosociální oblastí lidského druhu. V nově vzniklých vědeckých oblastech vznikají hypotézy zabývajících se podstatou lidského konání. Ve vědách jako

je biologie, psychologie, pedagogika, a zvláště v posledních letech sociologie, dochází k extrémnímu rozvoji v porozumění lidskému chování a jednání. S nezadržitelnou touhou po pochopení světa se člověk stále více soustředí na jednání druhého více než na jednání své. Lidská společnost dospěla do fáze, kdy se zabývá otázkami filosofie a politiky, ale také sociálními otázkami, mezi které lze, dle mého názoru, zařadit i téma bezdomovectví mládeže.¹

1.1 Vymezení základních pojmů

Pro správné pochopení a orientaci v tématu je zapotřebí si definovat některé základní pojmy. Pojmy, které jsou zde uvedeny, úzce souvisí s celkovým pojetím bezdomovectví mládeže. Tyto vybrané pojmy považuji za důležité právě proto, abychom bezdomovectví mládeže porozuměli jak po stránce odborné, tak po stránce lidské. Některé vybrané pojmy dostávají větší prostor. Je tomu tak proto, že jsou silně spjatý s tématem a je třeba je podrobněji vysvětlit.

1.1.1 Sociální patologie a sociální deviace

*„Pokud kategorizujeme bezdomovectví jako sociální problém, spadá do pásma patologie.“*² Sociální patologie se v současnosti často zaměňuje s pojmem sociální deviace či sociální dezorganizace. Mezi oběma pojmy je však velký rozdíl. Sociálně deviantní chování totiž nemusí znamenat chování patologické. Pro jednotlivce i společnost jsou sociálně patologické jevy vždy jevem negativním, což u deviantních jevů není pravidlem.³ Je tedy nutné si nejprve definovat sociální patologii jako celek. Všeobecná definice nám říká, že sociální patologie je pojem, který označuje nezdravé, abnormální společensky nežádoucí a nebezpečné jevy. Jedná se o chování, které je společností negativně sankcionované.⁴ To, zda označujeme jev za patologický

---

¹ Srov. FEBER, J. *Filozofická antropologie*, s. 7-63.

² JANEBOVÁ, R., SMUTEK, M., ed. *Posuzování životní situace v sociální práci*, s. 113.

³ Srov. FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*, s. 16.

⁴ Srov. MAŘÍKOVÁ, H., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ A. *Velký sociologický slovník: II. svazek, P-Ž*, s. 758.

či deviantní, záleží na více faktorech. Mezi ty zásadní však patří sociokulturní vyspělost dané society a také doba, v jaké člověk žije.⁵

1.1.2 Rizikové chování

V souvislosti s mládeží se také někdy mluví o tzv. rizikovém chování. V dokumentu nazvaném „Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013–2018“ je pak rizikové chování popsáno jako chování, které negativně působí na zdravotní, sociální a psychologickou stránku jedince a které je rizikem pro sociální okolí jedince.⁶

1.1.3 Prevence

Nejprve si definujeme její obecné znění, kdy se v Psychologickém slovníku za prevenci považuje: „*Předcházení nežádoucím, jevům, nehodám, úrazům, nemocem.*“⁷ V rámci práce budeme zacházet se všemi formami prevence, a tak si je nyní postupně všechny vyjasníme.

Primární prevence

Zaměřuje se na jedince, u kterých ještě nedochází k explicitním projevům sociální patologie či jiným poruchám zdraví. Jedná se především o různé druhy preventivních programů zaměřených na děti, mládež a dospělé.⁸ Můžeme sem zařadit především informační činnost o fenoménu bezdomovectví, do které lze zařadit také veřejné přednášky pro školy a diskuze na mediální úrovni.⁹

---

⁵ Srov. FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*, s. 16.

⁶ Srov. MŠMT *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013–2018*, s. 9. [online].

⁷ HARTL, P., HARTLOVÁ H. *Psychologický slovník*, s. 450.

⁸ Srov. FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*, s. 75.

⁹ Srov. MAREK, J., STRNAD, A., HOTOVCOVÁ, L. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*, s. 144.

Sekundární prevence

Lze shrnout, že se jedná o práci, která má předcházet opakovanému patologickému chování, které mělo negativní dopad jak na jedince samotného, tak na jeho okolí. Jedná se o prevenci, kterou provádí pedagogicko-psychologické poradny, výchovné a diagnostické ústavy, sociální pracovníci v situacích, kdy už k sociálnímu selhání v určité nespecifikované míře dochází.¹⁰

Terciální prevence

Prevence zaměřená na osoby, u kterých se problémový jev již manifestoval. Cílem snahy terciální prevence je pak zmírnit následky takového negativního jevu. Jedná se o úsilí preventivně působit tak, aby nedocházelo k recidivě protizákonného jednání např. u mladistvých delikventů.¹¹ V kontextu bezdomovectví lze mluvit o zajištění dostupného bydlení pro osoby, které se ocitly v krizi, ať již z důvodu rozvodu, propuštění z vězení či ústavní výchovy.¹²

1.1.4 Bezdomovectví

Všeobecně uznávaná definice bezdomovectví, pocházející z Evropské federace národních sdružení pracujících s bezdomovci (FEANTSA), zní: „*Bezdomovectví je absence vlastního, trvalého a přiměřeného obydlí. Bezdomovci jsou ti lidé, kteří nejsou schopni získat vlastní, trvalé a přiměřené obydlí, nebo si nejsou schopni takové obydlí udržet kvůli nedostatku finančních prostředků nebo jiným sociálním bariérám.*“¹³

Dle mého názoru je však daleko přesnější a směrodatnější definice od Petra Mareše, která je natolik výstižná, že se zde nepokusím ani o její parafrázi. O stavu sociálního vyloučení hovoří následovně: „*(...) bezdomovectví je více než nedostatkem*

---

¹⁰ Srov. BAÁN, P., HAVRDOVÁ, E., ed. *Nejlepší praxe školních programů prevence kriminality: studijní materiál pro projekt "Vzdělávání v oblasti přenosu nejlepší praxe prevence kriminality a sociálního začlenění mládeže"*, s. 49-50.

¹¹ Srov. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*, s. 450.

¹² Srov. MAREK, J., STRNAD, A., HOTOVCOVÁ, L. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*, s. 145.

¹³ ŠTĚCHOVÁ, M. a kol. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*, s. 21.

přístřeší a více než chudobou. Je součástí širšího procesu marginalizace, založené na neschopnosti bezdomovců participovat na způsobu života, který je standardní pro většinu populace.“¹⁴

1.1.5 Mládež

Pojem mládež lze definovat z pohledu psychologie, pedagogiky a sociologie. V psychologii se můžeme setkat spíše s pojmem adolescence, kdy z hlediska věku tato skupina vyplňuje především druhé desetiletí života člověka. V této souvislosti se věkové období považuje spíše za vývojovou etapu lidského života. V lékařských vědách pak mluvíme o dorostu či dospívajících jedincích. Z pohledu pedagogiky mládeží označujeme jedince, kteří dokončí své vzdělávání a získají potřebnou profesní kvalifikaci. V tomto pojetí už nelze jednoznačně stanovit věkovou hranici mládeže.¹⁵ Mládež a mladistvé lze vymezit i z hlediska práva potažmo kriminologie, kdy mluvíme o trestně odpovědných mladistvých jedincích ve věku od 15 do 18 let.¹⁶ Velký sociologický slovník pojmem mládež: „(...) označuje buď nepřesně ohraničenou věkovou skupinu, nebo sociální kategorii vymezenou specifickými biologickými, psychickými a sociálními znaky. Příslušníky mládeže spojuje to, že se nalézají ve stejném životním cyklu nazývaném mládí a že jsou stejnou generací.“¹⁷ Samotný pojem mládež označují mnozí odborníci za měšťácký pojem pocházející z 18. století. Slovo mládež je ale pojmem daleko starším. Již klasická latina ho označovala slovem „iuventa“ a označovala tímto slovem muže mezi 30. a 45. rokem života.¹⁸

Pro definici životní periody „mládí“ se pak můžeme inspirovat především knihou Michala Kapláňka – Pastorce mládeže. Zde se autor rozepisuje o obsahu pojmu „mládí“ z hlediska sociologického. Mládí lze považovat za přechodné období mezi dětstvím a dospělostí. Za dospělého člověka pak lze považovat jedince, který převezme zodpovědnost za sebe sama tím, že se stane finančně nezávislým, a tudíž hmotně

---

¹⁴ MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*, s. 58.

¹⁵ Srov. MACEK, P. *Adolescence: psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*, s. 11-12.

¹⁶ Srov. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*, s. 320.

¹⁷ MAŘÍKOVÁ, H., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. *Velký sociologický slovník: I. svazek, A-O*, s. 635.

¹⁸ Srov. KAPLÁNEK, M. *Pastorec mládeže: studijní text pro pracovníky s mládeží*, s. 14-17.

zodpovědným člověkem. Za další známku dospělosti lze pak považovat například uzavření sňatku. Člověk dnes však opouští ritualizované životní přechody. Spolu s rozvojem sociálního zabezpečení a změnami hodnot, mezi které patří především tělesná krása, zdraví, síla, otevřenost novým kontaktům či zaměření na budoucnost, se tak i sociologická definice mládí zdá být zastaralá. Z hlediska psychologického pak k mládí autor knihy poznamenává, že se jedná o velice důležité emočně vratké a vypjaté období života. V něm člověk stojí před mnoha důležitými rozhodnutími týkajícími se odchodu ze školy či primárního rodinného prostředí. Do tohoto období lze také zařadit aktivní vyhledávání kontaktů mezi vrstevníky dále hledání zaměstnání a vytváření si vlastního přístupu k životu, tedy životního stylu.¹⁹

Jak vyplývá z předcházejícího textu, jasnou věkovou hranici mládeže tedy nelze stanovit. S poukazem na potřebu nahlížet problematiku vymezení pojmu mládež prizmatem jednadvacátého století budu v této práci považovat za mládež širší skupinu lidí do 35 let.

---

¹⁹ Srov. KAPLÁNEK, M. *Pastorace mládeže: studijní text pro pracovníky s mládeží*, s. 14-17.

1.2 Statistika bezdomovectví mládeže

Svoboda je nejvyšší hodnota mladých bezdomovců. Hedonistický způsob života a lhostejnost k řešení jejich budoucnosti charakterizuje mladé lidi na ulici. Jejich chování a jednání se liší od starších bezdomovců.²⁰

Tím nejzávažnějším zjištěním je však fakt že populace mladých bezdomovců vzrůstá. Výzkumy upozorňují na to, že mezi bezdomovci přibylo mladých lidí do 25 let. Data z výzkumu Naděje o. s. z let 2002 až 2004 poukazují na fakt, že tři z deseti uživatelů nedosáhli hranice 30 let. v ČR přibylo mezi mladými lidmi především skrytých bezdomovců. Skupina mladých lidí opouštějících institucionální péči je bezdomovectvím ohrožena nejvíce. Odhaduje se, že mládež a mladí dospělí tvoří 15 % celkové populace bezdomovců. Jedná se o mládež, která postrádá rodinné zázemí, je aktivními uživateli drog a má buď nízkou, nebo žádnou kvalifikaci.²¹ Výše uvedený trend potvrzují i důkladnější a aktuálnější statistiky, které je možné získat z výsledků posledního Sčítání lidu, domů a bytů 2011.²²

1.3 Příčiny bezdomovectví

Mít přehled o příčinách bezdomovectví mládeže je elementárním zdrojem poznání pro práci s mladými lidmi bez domova. Toleranční limit, který společnost nastaví pro práci s mladými bezdomovci je ukazatelem sociální vyspělosti dané kultury a politiky. Je to ale také záležitostí toho, jak společnost dokáže řešit otázky budoucnosti a jakým způsobem se člověk dokáže vypořádat s problematikou lidské nedokonalosti.

---

²⁰ Srov. MAREK, J., STRNAD, A., HOTOVCOVÁ, L. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*, s. 92.

²¹ Srov. MPSV *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020*, s. 16.

²² Srov. Tamtéž, s. 16.

1.3.1 Vnější

Mezi vnější nebo také objektivní příčiny bezdomovectví můžeme zařadit faktory ovlivňující formy bezdomovectví, o kterých bude řeč později. Za důvody vnějších příčin bezdomovectví lze označit především ekonomicko-politickou situaci a také společenskou atmosféru, ve které se daný jedinec ocitá. Pokud se zaměříme konkrétněji na objektivní příčiny bezdomovectví, můžeme mezi ně zařadit oblast vzdělávání, poměry na trhu práce nebo také zdravotně sociální politiku státu. Za nejpalčivější téma, které se v souvislosti s bezdomovectvím řeší i v rámci Evropské unie, je možno považovat otázku nedostupnosti bydlení. Nerovnost příjmů a malá zainteresovanost bohatých lidí v oblasti sociální nerovnosti, kteří navíc skupují nemovitosti, dále přispívají k nerovné distribuci dostupného bydlení. Výrazným způsobem tak ovlivňují míru bezdomovectví.²³

1.3.2 Vnitřní

Za vnitřní neboli individuální faktory lze považovat příčiny, které se objevují na straně jedince. Může se jednat o materiální, vztahové nebo osobní či institucionální faktory. Mezi materiální faktory řadíme například ztrátu zaměstnání, ztrátu bydlení spojené s následným zadlužením. Vztahové faktory se týkají rodinného života, který se může proměnit v nefunkční systém. Za osobními příčinami sociálního selhání pak stojí zdravotní a psychosomatické dispozice jedince stejně tak jako jeho charakter, vyzrálost a míra schopnosti autonomně jednat. Odchod z institucí jako je vězení, dětský domov či zdravotnické zařízení, při kterém se člověku nezdaří úspěšně integrace do běžného života, pak můžeme zařadit mezi institucionální příčiny vedoucí k životu na ulici.²⁴

1.3.3 Nejčastější příčiny bezdomovectví mládeže

V této kapitole se budu zabývat konkrétními příčinami bezdomovectví mládeže, jejichž znalost je klíčová pro prevenci tohoto nežádoucího fenoménu.²⁵

---

²³ Srov. KLIMENT, P., DOČEKAL, V. *Pohled na bezdomovství v České republice*, s. 38-40.

²⁴ Srov. Tamtéž, s. 40-42.

²⁵ Při popisu jednotlivých příčin bezdomovectví mládeže vycházím z knihy VÁGNEROVÁ, M., CSÉMY, L., MAREK, J. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*, s. 50-60.

Drogy a alkohol

Mezi první z faktorů, které stojí za odchodem mladého člověka na ulici, patří závislost. Jedná se především o závislost na alkoholu či drogách. Mladí lidé závislí na konzumaci drog nejsou schopni plnit své závazky a řešit dluhy. Jejich chování tak ve svém konečném důsledku vede ke ztrátě zaměstnání i domova. Nezřídka se jedná o jedince, kteří měli problémy s chováním již v dětství. Aplikace drogy je u těchto lidí pouhým spouštěcím či urychlujícím mechanismem, který mladého člověka odkáže k životu na ulici.

Rodinná výchova a neochota pracovat

Jako další příčinu bezdomovectví lze uvést neochotu či neschopnost soustavně pracovat. Lehkomyšlnost a lajdáctví stojí za takovýmto nezodpovědným přístupem k životu. Mnohdy mladého člověka podporuje v této neochotě pracovat i rodina sama, která tento způsob života toleruje. Drogy se v tomto případě stávají pouze doprovodnou kratochvílí. Následkem takového životního stylu opět dochází ke kumulaci dluhů, díky kterým dojde k neodvratné exekuci. Na základě exekuce pak takovýto jedinec skončí na ulici.

Porucha chování ve spojitosti s nevlí pracovat

Mezi mladé lidi, kteří končí na ulici lze řadit i jedince, u kterých je důvodem jejich sociálního selhání disociální porucha v kombinaci s poruchami chování. Na základě toho pak dochází k delikventnímu jednání jako je krádež či násilné jednání. Drogy hrají i v tomto případě pouze doprovodnou roli.

Psychická porucha

Do poslední kategorie mladých lidí, kteří končí na ulici a kterých je z výše zmíněných kategorií nejméně, řadíme mladé jedince s různými druhy duševních nemocí. Duševními chorobami vyskytujícími se v této souvislosti jsou zejména schizofrenie a schizoafektivní

porucha. Mezi další duševní poruchy mající souvislost s bezdomovectvím mládeže pak lze řadit například narcistickou či hraniční poruchu osobnosti.²⁶

1.4 Formy bezdomovectví

Zjevné

Mezi zjevné bezdomovce můžeme řadit osoby, které splňují běžně uznávaná kritéria pro definici bezdomovce. Jedná se tedy o neupravené zapáchající osoby v obnošeném a znečištěném oděvu, které žebrají, sbírají nedopalky a rezignují na běžný způsob života. Nezřídkou holdují alkoholu a lze se s nimi setkat na veřejných místech. Hojně vyhledávají sociální pomoc, která je jim určena.²⁷

Skryté

Skryté bezdomovce nelze rozpoznat na první pohled. Jejich snahou je svůj status bezdomovce skrývat tím, že se snaží slušně oblékat a starat se tak o svůj zevnějšek. Skrytí bezdomovci vyhledávají pomoc především v zimních měsících. Často mění místo svého pobytu. Od zjevných bezdomovců se snaží odlišit tím, že jimi opovrhují a snaží se jim vyhýbat.

Potenciální

Potenciální skupinu bezdomovců pak tvoří skupina lidí, kteří jsou bezdomovectvím ohroženi. Přestože mají střechu nad hlavou a zaměstnání, jejich životní situace je složitá a mnohdy je otázkou času, kdy o střechu nad hlavou či zaměstnání přijdou. Často se jedná o mladé lidi, kteří absolvovali ústavní výchovu, či osoby propuštěné z výkonu trestu.²⁸

---

²⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, M., CSÉMY, L., MAREK, J. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*, s. 50-60.

²⁷ Při popisu jednotlivých forem bezdomovectví vycházím z knihy PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*, s. 13-14.

²⁸ Srov. PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*, s. 13-14.

2 PREVENCE BEZDOMOVECTVÍ MLÁDEŽE

Politika státu v oblasti bezdomovectví, škola, rodina, rodinné prostředí a možnosti prevence bezdomovectví mládeže v kontextu sociálních služeb je možné považovat za činitele, které zásadním způsobem ovlivňují život mladého člověka. Mohou se tak stát jak příčinou toho, že mladý člověk skončí na ulici, tak účinnou prevencí, která předchází sociálnímu vyloučení mladého člověka.

2.1 Politika státu v oblasti bezdomovectví

Snad každá politická strana neopomene ve svém předvolebním programu zdůraznit význam prevence. Většinou však nedojde k naplnění populistických slov a skutečný význam prevence zůstává pouze líbivě popsanou skutečností v několika dokumentech MŠMT.

Snahou sociální práce v oblasti bezdomovectví je v České Republice ochránit většinovou společnost. Pomoci člověku v nouzi k návratu do běžné společnosti není na pořadu dne. Současný systém spíše nahrává tomu, aby lidé bez domova setrvali na ulici. Sociální systém ale také svými požadavky zároveň odrazuje lidi bez domova od případné spolupráce. Vytvoření závislosti na službě či důraz na přílišnou separaci od společnosti tak není vhodnou metodou, jak dosáhnout úspěšné reintegrace sociálně vyloučených osob.²⁹

Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020 nastiňuje určité možnosti, jak lze s fenoménem bezdomovectví pracovat. Tento dokument MPSV zmiňuje komplexní model práce s bezdomovci; jeho cílem je především podpora a prevence sociálně vyloučených osob, které jsou motivovány k tomu, aby se mohly vrátit do běžného života, ale i podpora těch, kteří takovéto socializace nejsou schopni. Víze úspěšně začleněného jedince je taková, že integrovaný jedinec bude schopný samostatně fungovat ve vlastním obydlí. Dokument dále uvádí

---

²⁹ Srov. MAREK, J., STRNAD A., HOTOVCOVÁ, L. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*, s. 59.

nutnost podpory sítě služeb zabývajících se prevencí, od sociálních služeb pro rodiny s dětmi, služeb zaměstnanosti a služeb zdravotních až po samostatné bydlení s podporou. V koncepci je tedy za prioritu považována možnost získat bydlení. Dokument tedy klade důraz především na zajištění bydlení.³⁰

Tato koncepce dále uvádí, že jako slabinu současného systému bydlení vidí nedostatečná preventivní opatření a chabé systémové možnosti, které by podpořily návrat osob z prostředí ulice do prostředí, kde mají možnost bydlení.³¹

2.1.1 Koncepce státu – úloha státu vůči občanovi

Každá země má trochu jinou představu o úloze státu vůči občanovi, ale má i rozdílnou historickou zkušenost a také se liší v tradicích. Základní koncepce státu, které jsou našemu západnímu myšlení nejbližší a ze kterých lze odvodit i možnosti preventivní práce s bezdomovectvím mládeže, nyní nastíním.³²

Liberální model

Občanům má být ponechána co největší míra svobody, jejíž hranicí je jen svoboda druhého. Nutná úloha státu spočívá v ochraně občana před jiným občanem. Tu mají zajišťovat policie a soudy. K úlohám státu patří též subvence institucí, jež společnosti prospívají a jejichž činností není zaobírat se tržními statky; jde např. o školská zařízení či veřejnoprávní sdělovací prostředky.

Rovné příležitosti vedou k získání zaslouženého majetku a k vyniknutí určité společenské vrstvy. Pokud jedinec ve volné soutěži neuspěje, není úkolem státu se o něho postarat ani nikterak jeho společenskému selhání předcházet. Preventivní a pečovatelskou službu o nesocializované jedince mají suplovat rodina či charitativní zařízení. Podle tohoto modelu je podpora nemajetných a nekonkurenceschopných

---

³⁰ Srov. MPSV *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020*, s. 11.

³¹ Srov. Tamtéž, s. 6.

³² Při popisu jednotlivých modelů vycházím z knihy MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*, s. 117-122.

jedinců neúčelným mrháním bohatství společnosti. Diskutabilní je však otázka sociálního smíru v období ekonomické stagnace. Volný trh lze také těžko slučovat s demokracií, ve které má chudák stejné volební právo jako boháč. Těžko si také představit situace, ve kterých by bylo za své společenské selhání odpovědné dítě, které nemůže ovlivnit kvalitu životních podmínek, ve kterých vyrůstá, ani konstituci se kterou přichází na svět.

Konzervativní model

Zajištění pořádku a práva je v tomto modelu považováno za nejdůležitější nástroj usměrňování sociálních konfliktů. Stát má podobně jako v liberálním pojetí v konzervativní koncepci co nejméně překážet a nechat volný prostor autoregulačnímu mechanismu volného trhu. Sociální pomoc má být poskytnuta pouze v případech akutní nouze. Instrukce jako rodina, spontánně vzniklé skupiny či církve mají přispívat k udržení pořádku a práva. Tyto stabilizační prvky společnosti by pak měly být státem podporovány. Především pro jejich osobnější a méně „zbyrokratizovatelnější“ charakter. Klesající význam rodiny a neochota se angažovat nejen v politickém ale i veřejném životě je však v postkomunistických zemích velkým problémem. V péči státu tak stále zůstávají lidé lemující okraj společnosti.

Sociálnědemokratický model

Státním nástrojem regulace majetkové a mocenské nerovnosti je upřednostňování zájmu skupiny před jednotlivcem. Výrobní prostředky a kapitál ve společném vlastnictví jsou mnohdy považovány za lepší než vlastnictví privátní. Kontrola státu v oblasti ekonomiky má předejít krizím. Princip rovnosti a společenského souhlasu je tím, na čem je sociálně demokratický model postaven. Aby se dostalo povinnosti postarat se o všechny znevýhodněné občany, musí stát tato koncepce státu na silných základech. Nadměrná možnost kontroly státu nad společností je velikým mínusem tohoto modelu. Stát není schopen řídit hospodářství tak efektivně jako trh. Představa solidarity je snadno zneužitelná a stává se prostorem pro naplnění soukromých zájmů. Společné vlastnictví je pak utopií, která v České Republice vzala za své v roce 1989.³³

---

³³ Srov. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*, s. 117-122.

Francouzský ekonom a politolog Jacques G n reux v stin  shledává že: „(...) *atmosféra ne prosn  konkurence se p ens z oblasti ekonomiky do oblasti mezilidských vztahů, což vede až ke stavu jaksi permanentn „války neobčanů“*. Nejde v ní o to ujasnit si, kam by měla společnost směřovat, ale jen o to urvat co největší dl v ustavin m boji o pozice, veden m s krajn  nejistm výsledkem pro každého.“³⁴

Z předešlých tezí a obecn ho pov dom lze vyvodit několik následujících myšlenek. P estovat v člověku nejistotu a strach z budoucnosti bylo vždy nástrojem dogmatických politik, ať už se jedná o nboensk či politick uskupení. Tuto etapu lidstva bychom měli mít j snad za sebou. Lze však konstatovat, že určité prvky některých politických modelů nelze v jednadvacátém století přijmout. P iln regulace státu stejn  tak jako jeho bezmyšlenkovit nečinnost v oblasti prevence bezdomovectví mládeže jsou zdrojem sociálních erupcí. Svoboda schovávající se za individualismus a idea rovnostrsk  společnosti jsou dogmata, ze kterých si lze vzít jen ponaučení. Politika státu by se v oblasti prevence bezdomovectví, a nejen v ní, měla snažit především o získání statutu vho principu, a to lze pouze za předpokladu uznání jejího základního principu. Politika je synonymem vědomého nikdy nekonccho procesu usilujícího o harmonizaci společnosti respektující jedinečnost každého člověka.

2.2 Škola

Škola a význam vzdělávání jsou tématy, které rezonují ve společnosti m dál více. Moderní pojetí školy se zaměřuje především na cíle vzdělávání a na rozvoj kompetencí, včetně všech složek osobnosti mladého člověka. Úkolem školy je také plnit řadu dalších funkcí. Škola se tak stává mstem, kde se mlad člověk může rozvíjet, anebo prostředím, ve kter m inkubují různé formy rizikového chování.

Jako instituce je škola siln  determinována normami a celkovými požadavky společnosti, která m nejen své tradice a kulturu, ale ocitá se i v určité globln socioekonomick  situaci. Uveden pravidla, požadavky a očekávání pak vyznačují

---

³⁴ KELLER, J. *Nejistota a důvěra, aneb, K čemu je modernit  dobr tradice*, s. 119.

hranice, ve kterých se instituce školy může pohybovat.³⁵ Vnější systém, za který můžeme v této souvislosti považovat stát a potažmo systém vzdělávací politiky, značně ovlivňuje podmínky, za jakých se bude proces výchovy a vzdělávání uskutečňovat. Pokud si stát nárokuje právo na zhoštění se takto náročného úkolu, jakým výchovně vzdělávací proces bezesporu je, bere na sebe i zodpovědnost za to, jak tento proces probíhá, včetně rizik spojených s výskytem sociálně patologických jevů, jako je bezdomovectví mládeže. Novodobá škola je považována za společenskou instituci. S tím souvisí i vzrůstající počet požadavků na školu jako na prostředí, ve kterém je třeba brát ohled na všestranný rozvoj osobnosti. Morální rozvoj, osobnostní rozvoj, socializace již tak nejsou záležitostí rodiny či církve, ale staly se součástí běžných nároků na školu jako instituci.³⁶

Každá jednotlivá škola je svým způsobem jedinečná. Ať už povahou její činnosti, sktrukturou personálu a žáků či jejím organizačním uspořádáním. Z hlediska prevence sociálně patologických jevů se můžeme zamyslet nad funkcemi, jež by škola měla naplňovat. Škola by neměla představovat nejistou půdu pod nohama, na které člověk doslova bojuje o holý život a být ztělesněním strachu a nechuti se jakýmkoli způsobem projevit. Škola by také neměla plnit funkci továrny, která bude chrlit rádobu odborníky ověřené tituly jen proto, aby zaplnili díru na trhu a pomáhali státu ekonomicky prosperovat. Škola by měla mít především jednoznačné poslání v tom, že člověku pomůže orientovat se v současném světě. Škola má být nositelem osvěty v mnoha oblastech a také být úrodnou půdou pro vznik nových myšlenek. Škola musí být iniciátorem diskuze aktuálních celospolečenských problémů, tj. pokud je aktuálním tématem uprchlická krize, měla by škola tomuto tématu věnovat pozornost, či má-li společnost problém se závislostí mladých lidí na drogách či v otázkách finanční gramotnosti měla by škola těmto tématům opět věnovat náležitou pozornost. Škola by měla být prostředím, které podporuje kreativitu ale také improvizaci. V neposlední řadě by škola měla být místem, které poskytuje mladému člověku hlavně a především naději.

---

³⁵ Srov. POL, M. *Škola v proměnách*, s. 11-12.

³⁶ Srov. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*, s. 65.

Škola, která respektuje a uplatňuje výše uvedené principy a poslání tak může mladým lidem dopomoci k tomu, aby proces dospívání proběhl přirozeně. Na základě tohoto procesu se mladý člověk může stát sebevědomou osobností, která se nebude bát rozhodovat v tomto světě sama za sebe podle vlastního svědomí a vědomí. Pokud škola naplňuje takovéto principy a poslání, současně tím plní i preventivní funkci.

2.3 Rodina a rodinné prostředí

Mnozí považují rodinu za tu skutečně nejdůležitější skupinu lidí pro život člověka. Jedná se totiž o prostředí, ve kterém člověk navazuje ty nejtěsnější vazby. Rodina je také první skupinou lidí, ve které se octneme. Tato sice malá, ale veledůležitá skupina osob by měla člověku přinášet pocit stabilního a bezpečného prostředí. Rodina člověka formuje v průběhu jeho nejdůležitějších životních období. Fungující rodina je pro dítě centrem veškerého dění. Bere si z ní to, co je pro jeho život v danou chvíli nejdůležitější. Umožňuje mu poznávat sebe sama i druhé. Atmosféra rodinného prostředí pak má zajišťovat zdravý a přirozený chod celého rodinného systému.

Jirásková uvádí, že rodina je „(...) jak biologická, tak sociální, relativně stálá skupina, spojená vztahy příbuzenství, která vychovává děti a poskytuje svým členům sociální, citové a hodnotové zázemí.“³⁷ Z celé řady podobných definic rodiny se dozvídáme právě to, o jaké vztahové uskupení osob se jedná, a co od něho očekávat. Slovo rodina má přesto daleko širší souvislosti. Valná většina lidí si pod slovem rodina představí nejen specifickou sociální skupinu. Pod pojmem rodina se člověku vybaví vždy to nejdůležitější, co v našem životě máme a čeho si nejvíce vážíme. Pod pojmem rodina si lze představit lásku stejně tak jako si toto slovo asociovat s místem, kterému říkáme domov. Velmi srozumitelný výklad respektující širěji pojatou obecnou představu o rodinně přináší Schaefferová. Ta mluví především o rodinném prostředí takto: „*Chatrč nebo palác – na tom příliš nezáleží; základní potřebou je existence přístřeší, do kterého se můžeme uchýlit a ukrýt se před vřavou okolního světa, kde jsme do určité*

---

³⁷ JIRÁSKOVÁ, V. *Občan v demokratické společnosti*, s. 96.

*míry v bezpečí a vítání, existence místa, odkud je možné odcházet a kam je možné se vracet.“*³⁸

Dobře fungující rodinné prostředí je tak jedním ze základních stavebních kamenů, na kterých by fungující společnost měla stát. Nevytváří se snadno, a nepřichází shůry. Je třeba na něm pracovat. Stejně tak jako na všem, čeho si člověk váží a čemu přikládá nejvyšší možnou důležitost. V kompletní rodině hrají ústřední role především tatínek a maminka. Tedy muž a žena. Role muže a ženy se v postmoderní společnosti vzájemně vyměňují. Emancipace žen se v mnoha případech stává důvodem takovéto záměny. Žena se tak nezdědka stává živitelem rodiny a muž přejímá roli pečovatele o domácnost. Postmoderní svět dává mužům i ženám právo volby. Mladí lidé se díky tomuto pocitu nechtějí vázat. Ženy se dnes nemusejí tolik spoléhat na muže, jako tomu bylo v minulosti jen proto, aby přežily. Ženy mají snazší přístup ke vzdělání, než tomu bylo dříve. Stávají se tak svobodnějšími bytostmi. Mohou se více projevit v oblastech, ve kterých se dříve pohybovalo především mužské pohlaví. Možnosti projevit svou kreativitu jsou pro dnešní ženu téměř neomezené. Spatřit ženu v politice tak dnes není výjimkou. Naopak se, dle mého názoru, stává vítaným a komplementárním prvkem zefektivňujícím a polidšťujícím politický proces i kulturu. Muži se v dnešní společnosti mohou naopak emočně více uvolnit.

Instituce manželství je volbou pro stále menší počet párů. Kompetence rodiny tak v mnoha případech přebírá státní aparát. Investicí pro své děti od rodičů, kterou kdysi byl majetek, se dnes stává vzdělání. Vzrůstající zájem o život bez potřeby mít děti se stává filosofií dneška. Ženy si díky antikoncepci mohou více než kdy předtím rozhodovat o svém těhotenství. Nejvyšší hodnotou postmoderního světa se stává svoboda jednotlivce, seberealizace a prestiž. Stále více lidí si dokáže představit výchovu dětí bez instituce manželství a v případě potřeby se ujmout výchovy samostatně, bez potřeby partnera. Podle nedávných studií jsou však děti vychovávané v prostředí jediného z rodičů, a to především matky, náchylnější k častějším psychickým i zdravotním problémům. Zvýšená kriminalita dětí a mládeže je pak dalším vyústěním

---

³⁸ SCHAEFFEROVÁ, E. *Co je rodina?* s. 26.

současné krize rodiny.³⁹ Nelze však jednostranně tvrdit, že výchova, která probíhá pouze za přítomnosti jednoho z rodičů je vždy špatná. Vážný a dlouhotrvající neřešený rozpor v rodině může mít pro dítě daleko závažnější důsledky než fyzická absence jednoho z rodičů.⁴⁰

Důležitou roli v životě rodiny sehrává i kvalita vztahů mezi jejími jednotlivými členy. Kvalita vztahů je určujícím faktorem, který rozhodne o tom, zda mladý jedinec úspěšně absolvuje cestu mezi dětstvím a dospělostí. Rodina postavená na pozitivních vazbách, sdílených hodnotách a respektu k vlastním členům i ke svému okolí je tím nejlepším programem primární prevence. K vytvoření takového prostředí je zapotřebí velká dávka trpělivosti, empatie a kreativity. Vznik láskyplné atmosféry a fungujícího rodinného prostředí není podmíněn striktním dodržováním některého z výchovných stylů. Není postaven ani na tvrdohlavém přesvědčení o správnosti některé z výchovných metod. Inovaci v procesu výchovy se tedy meze nekladou. Naopak funkční alternace a originalita výchovného procesu je tou nejlepší možnou volbou, jak v mladém člověku vypěstovat zdravé sebevědomí, kreativní mysl, a zájem o okolní svět.

Odborníci, jejichž zájmem je oblast prevence sociálně patologických jevů tvrdí, že nalezení možností, jak předcházet negativnímu vývoji mladého jedince, tkví právě v tvorbě a předkládání alternativních výchovných postupů. Změna výchovného prostředí je tak jednou z variant omezujících vznik patologického chování dětí a mládeže.⁴¹

2.4 Systém sociálních služeb určených pro bezdomovce

Stejně tak jak jsou chápány příčiny sociální patologie, tak je třeba rozumět i otázkám prevence. Nelze se tak zabývat problematikou prevence pouze prizmatem sociologickým, a přitom opomíjet lidskou přirozenost a stejně tak naopak. Otázky prevence vyžadují holistický pohled na věc. Není možné tak oblast prevence přisoudit

---

³⁹ Srov. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*, s. 39-40.

⁴⁰ Srov. KOHOUTEK, R. *Základy pedagogické psychologie*, s. 107.

⁴¹ Srov. JEDLIČKA, R., KOŤA, J. *Aktuální problémy výchovy: Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*, s. 43.

černobílý charakter a navrhopvat masová opatření zdánlivě zabraňující projevům sociální patologie. Úkolem prevence je předcházet následkům a projevům sociálně patologických jevů. To znamená pátrat po příčinách patologie a otevírat tak nové možnosti práce se sociálně patologickými jevy.

Sociální služby jsou zřizovány za účelem zlepšení kvality života lidí, kteří jsou nějakým způsobem společensky znevýhodněni. Cílem sociálních služeb je co největší možná socializace takovýchto jedinců v rámci společnosti. Sociální služby mají mimo jiné chránit společnost před nebezpečími, jejichž nositeli jsou právě lidé společensky vyloučení či znevýhodněni.⁴²

Poskytování sociálních služeb se řídí zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který se postupně stále novelizuje. Pokud bychom měli sociální služby rozdělit do tří základních kategorií, bude se jednat o:

- Služby sociální péče
- Služby sociální prevence
- Sociální poradenství

Zde mě budou především zajímat služby sociální prevence. Jak už jsem uvedl výše, záměrem těchto služeb je zabránit společenskému vyloučení osob. K takovému vyloučení může dojít z důvodu špatných životních návyků či na základě nutnosti řešit obtížnou životní situaci. Každá sociální služba má dále ze zákona povinnost poskytovat službu základního sociálního poradenství, čímž se dostáváme ke třetí základní kategorii systému sociálních služeb. Služby sociálního poradenství spočívají především v nasměrování uživatele k využívání služby jeho potřebám adekvátní.⁴³

---

⁴² Srov. MATOUŠEK, O. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*, s. 9.

⁴³ Srov. JANEČKOVÁ, E., ČIBEROVÁ, H., MACH, P. *Průvodce systémem poskytování sociálních služeb: řešení základních problémů poskytování sociálních služeb, vzory používaných formulářů, náležitosti smlouvy*, s. 14.

Dále můžeme sociální služby rozlišit podle formy jejich poskytování na:

- Terénní – Pod terénní formou sociální služby si lze představit služby terénních pracovníků docházejících za uživatelem na místo jeho přirozeného prostředí. U lidí bez domova tak například na vlakové nádraží.
- Ambulantní – ambulantní služby jsou poskytovány uživatelům, kteří službu využijí jen na krátkou dobu. Příkladem takové ambulantní služby může být noclehárna pro lidi bez domova.
- Pobytové – pobytová forma sociální služby je pak spojena především s ubytováním na krátkou či delší dobu. Zde se pak jedná třeba o službu Azylový dům.⁴⁴

Pro zajištění dostatečné kvality sociálních služeb musejí jednotlivá zařízení a služby sociální prevence dodržovat určité standardy kvality vyplývající ze zákona o sociálních službách. Jedná se vlastně o soubor požadavků stanovujících kvalitu sociálních služeb.⁴⁵ Další podmínky upravující poskytování služeb dále stanovuje domovní řád či interní metodiky jednotlivých služeb sociální prevence.

2.4.1 Vybrané služby pro osoby bez přístřeší

Terénní sociální práce

Mnohdy lze označit také jako streetwork. Jak už z názvu vyplývá, jedná se o práci v terénu, tedy v přirozeném prostředí uživatele služby sociální prevence. Účinnost terénních programů sociální prevence spočívá především ve vyhledávání potenciálních uživatelů. Takovýto způsob práce vyžaduje speciální dovednosti pracovníků, kteří tuto práci vykonávají. Jedná se totiž o umění vytvořit takový vztah mezi možným uživatelem služby a terénním pracovníkem, jenž je postavený na vzájemné důvěře. Terénní pracovník se snaží uživateli poskytnout pomoc a motivovat ho k tomu, aby začal

---

⁴⁴ Srov. JANEČKOVÁ, E., ČIBEROVÁ, H., MACH, P. *Průvodce systémem poskytování sociálních služeb: řešení základních problémů poskytování sociálních služeb, vzory používaných formulářů, náležitosti smlouvy*, s. 15.

⁴⁵ Srov. ZÁKONY PRO LIDI *Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění*. [online].

pracovat na řešení své nepříznivé situace. Řada potenciálních uživatelů programů sociální prevence totiž není dostatečně informovaná či sama schopná vyhledat sociální pomoc odpovídající jeho potřebám. Problém nezdědka tkví i v nedostatečné motivaci těchto uživatelů. Činnost terénní sociální práce pak především v takovýchto případech pomáhá předejít vzniku a následnému šíření sociálně patologických jevů u různých cílových skupin. Účinná terénní práce následně zabraňuje nejen sociálnímu vyloučení jednotlivců, ale i celých rodin z většinové společnosti.⁴⁶

Nízkoprahová denní centra a nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Poskytujeme-li službu nízkoprahově, míníme tím umožnění služby za takových podmínek, které klienta neomezují na úrovni finanční – kdy je služba poskytována zpravidla zdarma, časové – kdy se služba časově dostupná, prostorové – kdy je služba zřízena v dostupné vzdálenosti od místa, kde se klienti vyskytují nejčastěji. Tyto služby jsou anonymní.⁴⁷

Nízkoprahová denní centra jsou důležitou součástí služeb sociální prevence. Řada definic se omezuje pouze na vymezení nízkoprahové služby z hlediska jejího zaměření, na konkrétní cílovou skupinu osob. Tak je tomu například u nízkoprahových denních center pro osoby bez přístřeší, nízkoprahových denních center pro děti a mládež a nízkoprahových zařízení pro uživatele drog. Řada těchto nízkoprahových zařízení má však množinu společných uživatelů. Tito uživatelé navštěvují jednotlivá zařízení bez ohledu na to, na jaké uživatele je služba prioritně orientována. Důvodem takovéto migrace je to, že spousta sociálně patologických jevů jde ruku v ruce s dalšími druhy deviantního chování. Není tedy výjimkou, když mladistvý uživatel drog dochází do nízkoprahového zařízení pro uživatele drog a mezitím navštěvuje nízkoprahové denní centrum pro děti a mládež i denní centrum pro osoby bez přístřeší. To, do jaké míry je umožnění takového jednání uživatelů služeb sociální prevence kontraproduktivní,

---

⁴⁶ Srov. JANOUŠKOVÁ, K., NEDĚLNÍKOVÁ, D., ed. *Profesní dovednosti terénních sociálních pracovníků: sborník studijních textů pro terénní sociální pracovníky*, s. 10.

⁴⁷ Srov. JEDLIČKA, R. a kol. *Děti a mládež v obtížných situacích*, s. 446.

je otázkou. Vzhledem k poslání zřízených služeb a cílům činnosti jmenovaných zařízení je však tato situace alarmujícím faktem.

Noclehárny

Dle zákona o sociálních službách mají osoby postrádající střechu nad hlavou možnost využít službu sociální prevence zvanou noclehárna. Noclehárna je nízkoprahové zařízení, která je poskytována především v období zimních měsíců. Jedná se o službu, která umožňuje provést osobní hygienu a zajišťuje možnost přespání na lůžku či přečkání noci v předem vymezených vytopených prostorách. Pokud má služba noclehárna návaznost na některou z dalších služeb sociální prevence, může být tato služba důležitým nástrojem následné opětovné integrace osob bez přístřeší. Služba noclehárna je totiž prvotní službou, kterou osoba využije v případě akutní klimatické změny. Poskytuje tak možnost se s uživatelem setkat a pracovat na řešení jeho tíživé situace.⁴⁸

Obecně lze říci, že cílem služby noclehárna je omezit počet osob přespávajících na ulici a snížit rizika plynoucí ze způsobu tohoto života jak pro jedince samotného, tak pro společnost, ve které žije. Podle nastavených standardů kvality se poskytování služby noclehárna mírně liší v jednotlivých zařízeních ať už z hlediska cílů či poslání. Pro příklad lze uvést činnost Azylového domu svatého Pavla v Českých Budějovicích, který službu Noclehárna poskytuje celoročně. V rámci této služby je kromě možnosti provést osobní hygienu a připravit si jídlo i možnost v případě akutní nouze vydat uživateli i ošacení. Služba Noclehárna zde také poskytuje základní poradenství a je poskytována za předem stanovených podmínek. Mezi takové namátkou patří předem stanovený čas příjmu do služby, dodržování domovního řádu, poplatek za využití služby či podmínka alkoholové tolerance. Klíčovým pracovníkem této služby je oficiálně sociální pracovník. Ve skutečnosti je to však sociální asistent, který uživatele přijímá a koordinuje po celou

---

⁴⁸ Srov. KUČAŘOVÁ, V., BARVÍKOVÁ, J., JANUROVÁ, K., HÖHNE, S. *Vyhodnocení dostupných výzkumů a dat o bezdomovectví v ČR a návrhy postupů průběžného získávání klíčových dat*, s. 28-31.

dobu využití služby Noclehárna. Služba je mnohdy podmíněna souhlasem se zpracováním a shromažďováním osobních údajů.⁴⁹

Azylové domy a domy na půl cesty

Hradecký uvádí že: „(...) azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Služba zahrnuje poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí a výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti. Ubytování, případně poskytnutí stravy se poskytuje za úplatu.“⁵⁰

V zákoně o sociálních službách č. 108/2006 Sb., jsou azylové domy definovány přesně takto s tím rozdílem, že zde není uvedeno, že by azylové zařízení mělo poskytovat výchovnou vzdělávací a aktivizační činnost. Takováto činnost je uvedena pouze v dokumentu věnujícímu se doporučujícímu postupu při zajišťování fakultativních činností při poskytování sociálních služeb.⁵¹

Podle Sdružení azylových domů se azylové domy dělí na azylové domy pro muže, ženy, mladé do 26 let věku či azylové domy pro rodiny s dětmi.⁵² Azylové domy pro mladé lidi do 26 let věku se také nazývají Domy na půl cesty. Jedná se o dočasné ubytování pro mládež opouštějící zařízení ústavní či ochranné výchovy. Tito lidé většinou nemají možnost získat okamžité zázemí. Ocitají se v nepříznivé životní situaci, která vyžaduje pobyt v zařízeních poskytujících služby sociální prevence. Využití takového zařízení je poskytováno i mladým lidem propuštěným z vězení či z ochranné léčby či opouštějícím školská zařízení.⁵³

---

⁴⁹ Standardy kvality sociálních služeb – Standard č. 1. Poslání, cíle, cílová skupina a principy poskytování sociální služby Domu sv. Pavla. České Budějovice: Azylový dům sv. Pavla, 2017, (nepublikováno, součástí vnitřních předpisů organizace).

⁵⁰ HRADECKÝ, I. *Definice a typologie bezdomovství: zpráva o realizaci aktivity č. 1 projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR*, s. 35.

⁵¹ Srov. MPSV *Doporučený postup k zajišťování fakultativních činností při poskytování sociálních služeb* (č. 4/2013). K §35 odst. 4 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů [online].

⁵² Srov. Sdružení azylových domů v ČR, z.s. [online].

⁵³ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (dále také jen "zákon o sociálních službách"), § 58, [online].

Mezi další služby sociální prevence patří sociální rehabilitace, (ranná) péče, sociálně terapeutické dílny, intervenční centra, krizová pomoc a telefonická krizová pomoc, sociálně aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením a seniory a pro rodiny s dětmi, kontaktní centra, služby následné péče, terapeutické programy či různé tlumočnické služby.⁵⁴

---

⁵⁴ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (dále také jen "zákon o sociálních službách"), § 59, [online].

3 METODIKA VÝZKUMU

3.1 Průběh zpracování výzkumu

Pro operacionalizaci výzkumného záměru bylo třeba definovat pojem efektivita, který je součástí cíle této bakalářské práce. Inspirací pro sestavení takovéto definice pro mě byla diplomová práce Pavlína Taran. S využitím této práce jsem tedy zformuloval definici efektivního zařízení sociální prevence následovně: Efektivní zařízení sociální prevence je takové zařízení, které dopomůže uživatelům k vyřešení jejich nepříznivé životní situace tím, že dosahuje stanovených cílů vycházejících z poslání daného zařízení.⁵⁵ Po zformulování této definice jsem vybral tři faktory efektivnosti neboli oblasti práce v Domě sv. Pavla (dále jen DSP), otázku ztráty bydlení, ztráty zaměstnání či neschopnosti práci získat a problematickou finanční situaci mladých uživatelů, jimiž se v rámci služeb DSP zabývám a hodnotím je. To, do jaké míry je činnost v DSP zahrnující tyto tři oblasti efektivní, určilo i celkovou efektivitu zařízení, tj. pokud by činnost služeb zvoleného zařízení byla neefektivní ve všech třech vybraných oblastech, pak by ani celková činnost zařízení nebyla efektivní. Intervence vybraného zařízení by pak nedopomohla uživatelům k vyřešení jejich nepříznivé životní situace a naopak.

Zvolené faktory efektivnosti vycházely jak z cílů a poslání jednotlivých služeb DSP, tak z provedeného předvýzkumu ve zvoleném zařízení. První oblast, na kterou jsem se ve svém výzkumu zaměřil, byla zřejmá již z cílů a poslání jednotlivých služeb DSP, jde tedy o bydlení. Pro to, abych zjistil zbylé dvě oblasti, na které se ve výzkumu zaměřím, bylo nutné provést již zmíněný předvýzkum. V této předvýzkumné části jsem zaměstnancům DSP položil konkrétní otázku. Ta se týkala toho, jak zaměstnanci rozumí cílům jednotlivých služeb. Na základě odpovědí zaměstnanců jsem tedy určil zbylé dvě oblasti, na které se ve výzkumu zaměřím, jde konkrétně o otázky zaměstnání a finanční situace.

---

⁵⁵ Srov. TARAN, P. *Hodnocení efektivnosti sociálních služeb chráněné bydlení*. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, Praha, s. 38.

Následně jsem zvolil hlavní metodu výzkumu. Tou se stal dotazník s otevřenými otázkami doplněný o metodu zúčastněného pozorování. Výzkum byl poté vyhodnocen a v závěrečné části práce potom ještě diskutován.

Ředitel organizace, pod kterou zařízení spadá, a vedoucí zařízení DSP, ve kterém byl výzkum proveden, byli o jeho realizaci předem informováni. Výzkum následně schválili. Stejně tomu bylo i v případě respondentů, kteří se výzkumu zúčastnili.

3.2 Cíl výzkumu a hlavní výzkumná otázka

Pokusil jsem se shromáždit co nejvíce relevantních informací proto, abych dokázal zodpovědět hlavní výzkumnou otázku, která zní: Jsou služby DSP efektivním nástrojem prevence vybraných faktorů bezdomovectví mládeže?

3.3 Dílčí výzkumné otázky

Pro zodpovězení hlavní výzkumné otázky bylo zapotřebí zformulovat dílčí výzkumné otázky. Dílčí výzkumné otázky byly tři. Každá z dílčích otázek zahrnovala jeden vybraný faktor efektivity, na nějž jsem se snažil od vybraných respondentů získat odpověď.

1. Jsou služby DSP efektivním nástrojem pro získání střechy nad hlavou?
2. Jsou služby DSP efektivním nástrojem pomoci při hledání zaměstnání?
3. Jsou služby DSP efektivním nástrojem pro zlepšení finanční situace uživatelů?

3.4 Techniky sběru dat

Vzhledem k povaze výzkumného šetření jsem považoval za správné zvolit výzkum kvalitativní. Tento přístup jsem vybral především proto, abych získal od respondentů podrobná data. Úmyslem výzkumu bylo také zajistit, aby získaná data byla co nejautentičtější odrazem reality. Abych tedy získal hodnověrná data, bylo zapotřebí, aby dotazování probíhalo v prostředí, které je respondentům důvěrně známé, a které je součástí jejich každodenní reality. Rozhodl jsem se proto uskutečnit výzkum přímo v DSP.

Skrze metody a způsoby kvalitativního výzkumu je možné získat potřebná data, a následně je vyhodnotit. *„Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.“*⁵⁶

Jako nejvýhodnější a nejjednodušší metoda pro sběr dat v oblasti efektivity se mi pak zdál být dotazník s otevřenými otázkami. Po prostudování doporučené literatury z oblasti výzkumu se mi zdálo být použití této metody nejvhodnější, protože dokáže zachytit fenomény, které by při použití pouze uzavřených otázek mohly zůstat skryté. S vědomím specifík respondentů z řad uživatelů a s ohledem na následné vyhodnocování dotazníků jsem se rozhodl zkonstruovat dotazníky dva. Jeden pro skupinu zaměstnanců a druhý pro samotné uživatele. Pro ně jsem formuloval otázky trochu jiným způsobem. U obou dotazníků, jak pro zaměstnance, tak pro uživatele, jsem se na každou dílčí výzkumnou otázku snažil najít odpověď prostřednictvím tří otevřených otázek, jejichž pořadí se však liší. Dotazník pro uživatele navíc obsahoval také tři otázky doplňující. Ty sloužily k dotvoření kompletního obrazu zkoumané reality. *„Hlavní skupinu metod sběru dat v empirickém výzkumu tvoří naslouchání vyprávění, kladení otázek lidem a získávání jejich odpovědí. Dotazování obecně zahrnuje různé typy rozhovorů, dotazníků, škál a testů. Tyto metody se mohou použít samostatně, jako je tomu v dotazníkových šetřeních, nebo v kombinaci s jinými metodami. Například zúčastněné pozorování lze doplnit neformálním rozhovorem nebo dotazníkem s cílem získat další informace.“*⁵⁷ Rozhodnutí vytvořit dva dotazníky s otevřenými otázkami jsem učinil především proto, aby byl výzkum podrobným odrazem názorů zaměstnanců i uživatelů a poskytnout tak přesnější informace o zjišťovaných skutečnostech. Jako doplňující metodu výzkumu jsem zvolil právě zúčastněné pozorování, které s sebou přineslo

---

⁵⁶ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĎOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, s. 17.

⁵⁷ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*, s. 164.

doplňující informace potřebné k hlubšímu pochopení zjištěných dat a formulování závěrů.

3.5 Počet respondentů a struktura výzkumného souboru

Svůj výzkum jsem se rozhodl realizovat v instituci poskytující služby sociální prevence lidem bez domova, a to konkrétně v Azylovém domě sv. Pavla (DSP) sídlícím v Českých Budějovicích. Skupinu respondentů z řad uživatelů, od které jsem získával informace k mému výzkumu, tvořilo sedm mladistvých uživatelů služeb DSP ve věku od 18 do 25 let věku. Druhou skupinu respondentů tvořilo sedm zaměstnanců DSP. Jednalo se o dva zaměstnance zastávající pozici sociálního pracovníka a pět zaměstnanců vykonávajících funkci sociálního asistenta. Zaměstnance tohoto zařízení jsem do výzkumu zařadil proto, že zajišťují chod služeb DSP. Nelze je tak chápat jako odloučenou skupinu, protože jsou v neustálé interakci s uživateli. Tím, že jsou pracovníci služeb DSP v neustálém kontaktu s uživateli, ovlivňují jejich chování, názory a postoje. Zaměstnanci tohoto zařízení dále zodpovídají za plnění cílů a poslání organizace. Jsou tak neoddělitelnou součástí výzkumného vzorku. Výběr respondentů byl tak záměrný a účelový. *„Účelový výběr je založen pouze na úsudku výzkumníka o tom, co by mělo být pozorováno a o tom, co je možné pozorovat.“*⁵⁸

3.6 Popis prostředí

DSP poskytuje služby sociální prevence lidem bez domova. Zařízení poskytuje služby Azylový dům, Nízkoprahové denní centrum a Noclehárna. Obecně se o jednotlivých službách vycházejících ze Zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů rozepisují v teoretické části práce. Co se týče personálního obsazení tohoto zařízení, stará se o jeho chod vedoucí pracovník, dvě sociální pracovnice, sedm sociálních asistentů a psychoterapeut.⁵⁹

---

⁵⁸ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*, s. 112.

⁵⁹ MCHCB. [online].

3.6.1 Poslání a cíle jednotlivých služeb

Azylový dům

„Posláním sociální služby Azylový dům je poskytnout mužům bez přístřeší starším 18 let a mužům starším 18 let v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení, možnost ubytování a tím zajistit zázemí pro řešení/zlepšení jejich životní situace. Cílem sociální služby Azylový dům je uživatel, který má kde bydlet, uživatel, který se orientuje ve své životní situaci, rozumí jí a řeší jí, uživatel, který využívá zázemí pro přípravu jídla a uživatel který využívá hygienické zázemí.“⁶⁰

Nízkoprahové denní centrum

„Poslání sociální služby Nízkoprahové denní centrum je poskytnout osobám bez přístřeší starším 18 let možnost vysprchování se, získání čistého oblečení, uvaření jídla a využití základního sociálního poradenství, a tím docílit zlepšení aktuální životní situace těchto osob. Cílem sociální služby Nízkoprahové denní centrum je uživatel, který využívá hygienické zázemí, uživatel, který využívá zázemí pro přípravu jídla a uživatel, který se orientuje ve své životní situaci, rozumí jí a řeší jí.“⁶¹

Noclehárna

„Poslání sociální služby Noclehárna je poskytnout možnost mužům starším 18 let bez přístřeší přespání v čistém, vytopeném prostředí, dále využití hygienického zázemí a tím podpořit zlepšení aktuální životní situace těchto mužů. Cílem sociální služby Noclehárna je uživatel, který je čistý, uživatel, který má kde přenocovat a uživatel který se orientuje ve své životní situaci, rozumí jí a řeší jí.“⁶² Informace o poslání a cílech tohoto zařízení vycházejících především z interních dokumentů DSP jsou dále využity v následné analýze dat z výzkumu.

---

⁶⁰ Standardy kvality sociálních služeb – Standard č. 1. Poslání, cíle, cílová skupina a principy poskytování sociální služby Domu sv. Pavla. České Budějovice: Azylový dům sv. Pavla, 2017, (nepublikováno, součástí vnitřních předpisů organizace).

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Tamtéž.

3.7 Analýza dat

Všech čtrnáct dotazníků, které jsem respondentům rozdál, se mi vrátilo vyplněných zpět. Dotazníky jsem si přepsal a následně opět vytiskl. Učinil jsem tak proto, abych s uvedenými odpověďmi mohl lépe pracovat, důkladněji je analyzovat a získat tak informace potřebné k nalezení společných témat. Jde o proces otevřeného kódování. Díky své jednoduchosti a účinnosti je použitelný ve velmi široké řadě kvalitativních projektů. Kódování reprezentuje úkony, za jejichž pomoci jsou získaná data analyzována a konceptualizována, a posléze složena novým způsobem. Text je rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s těmito nově pojmenovanými částmi textu výzkumník následně dále pracuje.⁶³

Na základě tohoto procesu jsem ze získaných dotazníků vytvořil tři kategorie. *„Kategorie je třída pojmů. Tato třída je objevena, když se při vzájemném porovnávání pojmů zdá, že náleží podobnému jevu. Takto jsou pojmy seskupovány do vyššího řádu pod abstraktnější pojem nazývaný kategorie.“*⁶⁴ Každá z kategorií, které jsem vytvořil, reprezentuje vždy jednu oblast výzkumu a odpovídá jedné dílčí výzkumné otázce. Výsledné kategorie a dílčí výzkumné otázky byly dále analyzovány pod tímto zněním a v následujícím pořadí.

1. Oblast bydlení jako základní sféra činnosti DSP
2. Oblast zaměstnání a individuální práce s uživatelem
3. Oblast financí a informovanosti uživatele

---

⁶³ Srov. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 211.

⁶⁴ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*, s. 42–45.

3.7.1 Oblast bydlení jako základní sféra činnosti DSP

Shrnutí odpovědí z dotazníků a pozorování k dílčí výzkumné otázce č. 1

„Jsou služby Domu sv. Pavla efektivním nástrojem pro získání střechy nad hlavou?“

Odpovědi zaměstnanců

K zodpovězení této dílčí výzkumné otázky se vztahovaly otázky z dotazníku pro zaměstnance č. 2, 4 a 8. (viz. dotazník v příloze tohoto dokumentu).

Tyto otázky byly strukturovány tak, aby zaměstnanci naváděly k podání takových informací, na jejichž základě by bylo možné dílčí otázku č. 1. zodpovědět. Otázka č. 2 se snažila získat odpověď na to, v čem služby DSP mladému uživateli pomáhají nejvíce, aby získal střechu nad hlavou. Všichni respondenti na tuto otázku shodně odpověděli, že největší pomocí ze strany DSP pro mladé uživatele shánějící střechu nad hlavou je nabídka možnosti využít služeb jako je Azylový dům a Noclehárna. Druhou nejčastější odpovědí na tuto otázku byla odpověď poukazující na možnost využít pomoc sociálních pracovníků, která může uživatele navést k získání střechy nad hlavou mimo prostory DSP. Třetí nejčastější odpovědí v souvislosti s otázkou č. 2 bylo to, že největší pomocí ze strany DSP pro mladé uživatele, kteří chtějí získat střechu nad hlavou, je nabídka dostupné a levné alternativy bydlení. Další otázkou směřující k oblasti bydlení byla otázka č. 4. v té jsem se zaměstnanců ptal na to, jak pomoci v rámci služeb v DSP mladým uživatelům, aby našli ubytování mimo prostory DSP. V pěti případech ze sedmi se zaměstnanci shodli na tom, že nejlepší možností, jak lze uživatelům pomoci pro to, aby získali střechu nad hlavou mimo prostory DSP, je možnost si v prostorách DSP ukládat peníze. Druhou nejčastější odpovědí k otázce č. 4 se stalo konstatování, že v rámci služeb DSP lze získat stabilní prostředí pro to, aby si mladí uživatelé mohli shánět práci a následné ubytování mimo prostory DSP. Poslední otázkou směřující na oblast bydlení byla otázka č. 8. v té jsem se respondentů jednoduše ptal na to, jakým způsobem služby DSP zajišťují mladým uživatelům střechu nad hlavou. Na tuto otázku mi přišla od sedmi respondentů jednoznačná odpověď a to ta, že střechu nad hlavou zajišťují v rámci DSP služby Azylový dům a Noclehárna.

Odpovědi uživatelů

V dotazníku pro uživatele se k oblasti bydlení vztahovaly otázky č. 3, 6 a 9. (viz. dotazník v příloze tohoto dokumentu).

Otázka č. 3 se uživatelů dotazovala na to, jaké ubytovací služby DSP nabízí. Všichni respondenti shodně odpověděli, že mezi ubytovací služby DSP patří služba Azylový dům a služba Noclehárna. Další otázka č. 6 se ptala uživatelů na to, zda jim služby DSP pomohly získat střechu nad hlavou a jak tato pomoc probíhala. Pět respondentů odpovědělo, že se jim v rámci ubytovacích služeb DSP podařilo získat ubytování, a to ve službě Azylový dům, a to především díky informacím od zaměstnanců DSP. Zbývají dva respondenti uvedli, že se jim podařilo získat střechu nad hlavou ve formě noclehárny také v zařízení DSP ale následně i mimo prostory DSP díky informacím od sociálních pracovníků. Poslední otázkou pro uživatele pak byla otázka č. 9, která se dotazovala uživatelů na to, jakým způsobem by jim služby DSP mohly být nápomocny k tomu, aby získali střechu nad hlavou mimo prostory DSP. U této otázky uvedli tři respondenti, že by jim v zajištění bydlení mimo prostory DSP mohla pomoci informace od sociálních pracovníků. Další dva respondenti uvedli, že neví, jakým způsobem by jim služby DSP mohly pomoci nalézt bydlení mimo prostory DSP. Zbývají dva respondenti pak uvedli, že o bydlení mimo prostory DSP nemají zájem a že pokud by ho potřebovali, najdou si ubytování sami.

Shrnutí pozorování

V otázce efektivnosti při zajištění bydlení pro uživatele služeb DSP jsem při svém pozorování zaznamenal několik faktů, které zde popíši. Mladí uživatelé, kteří přicházejí žádat o ubytovací služby DSP jsou celkem dostatečně informováni o možnostech ubytování, které DSP nabízí (srov. kap. 2.4.1, s. 26-30). Lze vyzpozorovat, že většímu množství mladých uživatelů dostačuje ambulantní služba Noclehárna s tím, že naplňuje jejich aktuální potřeby ve smyslu mít se kde vyspat, najíst a provést osobní hygienu. Ubytování ve službě Azylový dům již od uživatelů předpokládá větší míru angažovanosti. Často se stává, že uživatel má zájem se na azylovém domě ubytovat, ale zároveň není schopný učinit ani první krok k úspěšnému vstupu do služby Azylový dům. Prvním

předpokladem pro to, aby byl uživatel přijat na azylový dům, je pak pohovor se sociální pracovnící, která je garantem této služby. Vstupní pohovor, na kterém jsou s uživatelem domluveny podmínky, za kterých bude na azylový dům přijat, je nutností pro přijetí do této služby. V mnoha případech uživatel dorazí na vstupní pohovor k sociální pracovníci nutný k přijetí do služby Azylový dům, pak však již nedorazí na sjednaný termín, ve kterém má být přijat do služby Azylový dům sociálním asistentem.

Další vyzorovanou skutečností je, že mladí uživatelé, kteří jsou úspěšně přijati na azylový dům, mají velké problémy s plněním domovního řádu. Ten stanovuje pravidla, za kterých je možné službu Azylový dům poskytovat a podmínky, které je třeba dodržovat, aby nedocházelo ke krizovým situacím. Mezi vyzorované příčiny, které stojí za tím, že u mladých uživatelů často nedojde k nástupu do služby Azylový dům nebo že u nich po přijetí dochází k problémům s dodržováním pravidel, můžeme zařadit takové, které úzce souvisejí se samotným vznikem fenoménu bezdomovství mládeže (srov. kap. 1.3, s. 13-16).

Podotknout je však třeba to, že přijetí do služby Azylový dům je prováděno za podmínek, které předpokládají velkou dávku trpělivosti, jak od sloužícího asistenta, který uživatele přijímá do služby za běžného provozu, tak od uživatele, kterému je v krátkém časovém úseku poskytnuta velká spousta informací. Znalost pravidel a plnění z nich vyplývajících povinností jsou po něm následně vyžadovány. Uživatel tak mnohdy ve službě Azylový dům nevydrží dlouho a vrací se o krok zpátky do služby Noclehárna. Co se týče zajištění ubytování mimo služby DSP, jsou uživatelům nabízeny služby sociálních pracovníků, které s uživateli vždy podrobně projdou možnosti, kterých je možné využít k tomu, aby požadované bydlení našli.

3.7.2 Oblast zaměstnání a individuální práce s uživatelem

Shrnutí odpovědí z dotazníků a pozorování k dílčí otázce č. 2

„Jsou služby Domu sv. Pavla efektivním nástrojem pro získání zaměstnání?“

Odpovědi zaměstnanců

K zodpovězení této dílčí výzkumné otázky se vztahovaly otázky z dotazníku pro zaměstnance č. 3, 5 a 7. (viz. dotazník v příloze tohoto dokumentu).

První otázka č. 3 se snažila získat odpověď na otázku, jakými způsoby lze mladým uživatelům pomoci k tomu, aby získali zaměstnání. Tři zaměstnanci odpověděli, že nejlepším způsobem, jak uživatele podpořit v tom, aby získal zaměstnání, je pomoci mu se sepsáním životopisu a motivačního dopisu. Další dva respondenti uvedli, že pomoci uživatelům, aby získali zaměstnání, lze tím, že je nasměrujeme k sociální pracovníci, která s nimi projde aktuální nabídky práce od zaměstnavatelů i agentur. Zbývají dva respondenti pak uvedli, že nejlepší možností, jak uživateli pomoci k tomu, aby získal zaměstnání, je naučit jej umět lépe pracovat s PC, a tím zvýšit pravděpodobnost na získání práce. U otázky č. 5 jsem se zaměstnanců ptal na jejich názor ohledně podpory uživatelů ze strany DSP v tom, aby si udrželi zaměstnání dlouhodobě. Pět respondentů odpovědělo, že základem pro to, aby si uživatelé udrželi zaměstnání, je podporovat uživatele, kteří již zaměstnání mají. To znamená uživatele motivovat a poskytovat jim určité výhody. Zbývající dva respondenti odpověděli, že základem pro udržení zaměstnání je mít nejdříve kde bydlet tam, kde se uživatelé mohou osprchovat a v klidu najít. Tedy mít možnost využít sociální zázemí. Poslední otázka č. 7 týkající se oblasti zaměstnání, se dotazovala na to, co zaměstnanci udělají v případě, že k nim přijde uživatel s prosbou o pomoc se sháněním práce. V této otázce odpověděli tři zaměstnanci tak, že s uživatelem nejdříve sepíše životopis a motivační dopis, které následně rozešlou na případné pracovní pozice. Další dva respondenti odpověděli tak, že se s uživatelem snaží nejdříve nalézt nabídku práce na internetu, a popřípadě uživateli poskytnou možnost si pracovní nabídky obvolat. Zbývají dva respondenti by uživateli nejdříve doporučili zaregistrovat se na úřadu práce.

Odpovědi uživatelů

U dotazníku pro respondenty z řad uživatelů směřovaly k zodpovězení dílčí výzkumné otázky č. 2 otázky č. 2, 4 a 7. (viz. dotazník v příloze tohoto dokumentu).

U otázky č. 2 jsem se ptal uživatelů na to, zda jim někdy služby DSP pomohly získat zaměstnání. Čtyři respondenti odpověděli, že jim služby DSP pomohly najít nabídky práce, ale že ke konečnému nástupu do zaměstnání nakonec nedošlo. Dva respondenti odpověděli na otázku tak, že o nabídku práce žádají úřad práce, a ne DSP. Jeden uživatel pak uvedl, že pomoc s vyhledáním a nalezením případné pracovní pozice ze strany DSP proběhla, ale že potřebuje ještě čas na rozmyšlenou, zda práci přijme. U otázky č. 4 jsem se uživatelů tázal na to, zda jim byla v průběhu sociálního pohovoru nabídnuta možnost získat zaměstnání. Na tuto otázku odpovědělo šest respondentů tak, že jim v průběhu sociálního pohovoru byla nabídnuta možnost zaměstnání, ale že existují určité důvody, kvůli kterým tuto nabídku nevyužili. Mezi důvody, kvůli kterým uživatelé odmítli nabídku práce přijmout, patřil zdravotní stav, nevhodná kvalifikace či záznam v trestním rejstříku. Jeden respondent pak na tuto otázku odpověděl, že nabídku na zaměstnání na sociálním pohovoru nikdy nedostal. Poslední otázka tohoto bloku č. 7 pak směřovala k tomu, aby uživatelé odpověděli na to, jakým způsobem by jim služby DSP mohly být nápomocny při hledání zaměstnání. Dva respondenti odpověděli, že služby DSP pomáhají uživateli nejvíc tím, že má kde bydlet. Díky této možnosti získávají prostor a čas na to shánět si práci. Další dva respondenti uvedli, že důležitou pomocí je pro ně možnost mít se kde osprchovat. DSP jim tak poskytuje možnost připravit se na případný pohovor. Třetí skupina respondentů o dvou členech odpovídajících na tuto otázku uvedla, že DSP jim nejvíce pomáhá tím, že mohou využít sociální poradenství, na kterém jsou jim poskytnuty nabídky zaměstnání. Jeden respondent pak uvedl, že v oblasti hledání zaměstnání mu DSP nemůže pomoci v ničem.

Shrnutí pozorování

Při pozorování této oblasti jsem si všiml, že mnozí uživatelé přicházející požádat o pomoc při hledání zaměstnání nemají žádnou nebo jen malou předcházející zkušenost se zaměstnáním jako takovým. První pomoc, o kterou uživatelé v DSP žádají, je to, aby

měli kde přenocovat. Dochází tak k naplnění základních životních potřeb. Zájemci využívající služby Noclehárna jsou informováni o možnostech sehnat zaměstnání stejně tak jako uživatelé služby Azylový dům. Tím, že mají uživatelé kde přespat, je splněn první předpoklad k tomu, aby měli možnost hledat si případné zaměstnání. Na sociálních pohovorech, které jsou povinné, se uživatelům pomáhá při vyřizování osobních dokladů, dále se s nimi jedná o nabídkách práce a o pozicích, o které by se mohli ucházet. Sepisuje se s nimi životopis a motivační dopis, případně se uživatelům poskytuje možnost se na případnou pracovní pozici telefonicky informovat. Zařizuje se tedy vše pro to, aby uživatel mohl o práci zažádat. v rámci všech tří služeb je uživatelům poskytováno nejenom hygienické zázemí ale i služba šatník. Uživatelé tak mají možnost získat ošacení, a na případný pracovní pohovor tak adekvátně připravit i svůj zevnějšek. S možností využít šatník souvisí také možnost skrýt svůj dosavadní status bezdomovce. Bezdomovectví mládeže tak lze v některých případech považovat za skrytou formu bezdomovectví (srov. kap. 1.4, s. 16). Základní pomoc a poradenství zahrnující informace o způsobech hledání práce je mladým uživatelům také poskytnuta. Co se týče úspěšnosti v nalezení zaměstnání, dalo by se za dobu mého pozorování a z vypořezovaných skutečností konstatovat, že se jedná o „běh na dlouhou trať.“ Někteří již pracující uživatelé přijdou jen s prosbou, že by potřebovali přespat, osprchovat se a najíst, aby mohli následující den vyrazit odpočatí do práce. Jiní uživatelé upřednostňují spíše brigádu než zaměstnání na hlavní pracovní poměr. Z vypořezovaných skutečností však vyplývá, že většina mladých uživatelů využívajících služeb DSP o hledání dlouhodobé práce zájem nemá. U uživatelů, kteří pracují, se jedná spíše o krátkodobé brigády.

Ze strany DSP je tedy nabízena dostatečná podpora a čas pro to, aby si zaměstnání uživatelé našli. Je však nutné podotknout, že velká většina uživatelů, kteří zaměstnání či brigádu mají, volají po tom, aby byli nějakým způsobem zvýhodněni oproti uživatelům, kteří práci nemají a ani se ji nesnaží nalézt. Souhlas s takovýmto postupem lze vypořezovat i u zaměstnanců DSP, kteří by takovéto zvýhodnění podporovali. Určitá legitimní zvýhodnění zde existují. Jedná se však o pouhá latentní gesta některých více sociálně citlivých zaměstnanců, která nemají potenciál motivovat ostatní uživatele ke změně životního stylu. Situace je však obtížná i v tom, že řada

mladých uživatelů má záznam v trestním rejstříku či nedostatečné vzdělání. Tyto skutečnosti výrazným způsobem negativně determinují možnost zaměstnání získat. v dlouhodobém horizontu tak dochází k demotivaci uživatelů něco se svou situací dělat. Důležitou roli v tomto smyslu hraje sociální politika státu (srov. kap. 2.1, s. 17-20).

3.7.3 Oblast financí a informovanost uživatele

Shrnutí odpovědí z dotazníků a pozorování k dílčí otázce č. 3

„Jsou služby Domu sv. Pavla efektivním nástrojem pro zlepšení finanční situace uživatelů?“

Odpovědi zaměstnanců

Otázkám nasměřovaným k odpovědi na tuto otázku byla přiřazena čísla 1,6, a 9. (viz. dotazník v příloze tohoto dokumentu).

Otázka č. 1 se zaměstnanců dotazovala na to, jaké činnosti by v rámci služeb DSP mohly pomoci mladým uživatelům zlepšit jejich finanční situaci. Šest respondentů odpovědělo, že v DSP je možnost uložit si peníze, a že uživatelé mají možnost prodávat časopis Nový Prostor. Jeden respondent pak uvedl, že jako jedinou možnost pomoci ve zlepšení své finanční situace vidí poradenství sociální pracovníce. Od té může následně dostat nabídky práce, a tudíž možnost práci získat a vylepšit si svou finanční situaci.

V otázce č. 6 jsem se zaměstnanců ptal na to, co učiní, když přijde uživatel, který chce zlepšit svoji finanční situaci. Pět zaměstnanců uvedlo, že uživateli nabídnou možnost prodávat časopis Nový Prostor a dále možnost ukládat si zde peníze. Dva respondenti by uživatele odkázali na sociální pracovníci, která má možnost s uživatelem probrat nabídky práce. Otázka č. 9 se pak ptá respondentů na to jakým způsobem je uživatele možné motivovat k tomu, aby si zajistili finanční příjem. Tři respondenti si myslí, že nejlepší motivací by bylo, aby byli uživatelé vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti. Další tři respondenti se domnívají, že motivace by měla být součástí samotné sociální práce. Zbýlý respondent by pak motivoval uživatele v rámci DSP skrze

psychoterapii a také by doporučoval navázat spolupráci s poradenským programem MPSV „Job klub“.

Odpovědi uživatelů

V uživatelském dotazníku směřovaly k oblasti financí otázky č. 5, 10 a 11. (viz. dotazník v příloze tohoto dokumentu)

V otázce č. 5 jsem se uživatelů ptal na to, zda znají některou službu v rámci DSP, která by jim pomohla k tomu, aby vylepšili svou finanční situaci. Dva respondenti uvedli, že si zde mohou uložit peníze a že této možnosti využívají. Další dva pak uvedli, že využívají možnosti prodávat časopis Nový Prostor. a zbylí tři uživatelé uvedli, že žádnou takovou službu v rámci činnosti DSP neznají. v otázce č. 10 jsem se dotazoval respondentů, zda jim někdy služby DSP pomohly zlepšit jejich finanční situaci. Tři uživatelé uvedli, že díky tomu, že mohou využít v DSP bydlení, tak se jim po finanční stránce daří lépe. Dva respondenti uvedli, že díky možnosti spořit si peníze v rámci DSP jsou na tom nyní z hlediska financí také lépe. Zbylí dva pak uvedli, že s financemi pomoci nepotřebují. V poslední otázce č. 11 jsem se dotazoval na činnosti DSP v oblasti řešení dluhů. Čtyři respondenti uvedli, že nabídka na pomoc s řešením dluhů ze strany DSP přišla, že ji využili. Dva respondenti uvedli, že dluhy mají, ale zatím je neřeší. Poslední respondent uvedl, že dluhy nemá, ale že pokud by je měl, stejně by o pomoc ze strany DSP nežádal.

Shrnutí pozorování

Co se týče práce s uživatelem v oblasti zlepšení finanční situace v rámci služeb DSP, je situace výrazně ovlivněna faktem, že tato oblast není hlavní činností v rámci poskytovaných služeb. S přihlédnutím k tomuto faktu jsem se snažil pozorovat činnosti, které však mohou výrazným způsobem ovlivnit finanční situaci uživatelů. Pozoroval jsem jedince, kteří svou finanční situaci chtějí ale i nechtějí řešit. Mezi mladými uživateli není mnoho těch, kteří by byli zadluženi způsobem, jež by jim nedovoloval učinit kroky směřující k finanční nezávislosti. Lze vyzorovat, že spousta uživatelů má problém s tím, jak s penězi hospodařit. Je možné vyzorovat, že uživatelé mající finanční příjem

si nedokáží dlouhodoběji spořit. Mnohdy uživatelé utrácí finanční prostředky nezodpovědně. Na druhou stranu si lze povšimnout, že se daří systematickou prací některé z uživatelů motivovat k tomu, aby si své finanční prostředky ukládali, či zažádali o pomoc s řešením dluhů.

Možnosti jak zlepšit osobní finanční situaci v DSP jsou. Patří mezi ně například nabídka prodávat časopis Nový Prostor. Mladí uživatelé však o možnosti prodeje časopisu vědí jen málo. Prodej tohoto časopisu se také uskutečňuje za předem stanovených pravidel, jejichž dodržování dělá nejen mladým uživatelům velké potíže. Další možností, kterou lze využít k tomu, aby uživatelé zlepšili svou finanční situaci, je využít poradenství sociální pracovnice, která může uživateli pomoci s nalezením práce či brigády.

Z vyzorovaných skutečností tedy vyplývá, že služby DSP nabízejí možnosti, jak mladým uživatelům pomoci s vylepšením jejich finanční situace. Stejně jako zaměstnanci však vidím jako pozorovatel, že zde existuje prostor, ve kterém by bylo možné pracovat s uživateli na zlepšení jejich finanční gramotnosti (srov. kap. 2.2, s. 21). Uživatelé by také měli být důkladněji informováni o možnosti prodeje časopisu Nový Prostor.

3.7.4 Dodatek – celkové shrnutí pozorování

Při pozorování zaměstnanců i uživatelů jsem si všiml, jak důležitý je první kontakt s uživatelem. Komunikace a způsob, jakým se při prvním jednání s uživatelem pracuje, jsou nesmírně důležité. Nepřehlédnutelnou skutečností je, že sociální asistenti ve valné většině případů nemají dostatek času a prostoru na to, aby uživateli dostatečně vysvětlili, v jakém zařízení se nacházejí. Velká spousta informací, kterou je třeba uživateli sdělit, je nezřídka důvodem pro to, že uživatelé nechtějí využít ani základních nízkoprahových služeb, které DSP poskytuje. Důvodem pro odmítnutí ubytovacích služeb DSP ze strany uživatele může být i nevhodná komunikace ze strany zaměstnanců DSP. Z vyzorovaných skutečností je však zřejmé, že velkým problémem demotivujícím jak pracovníky, kteří se pokoušejí pracovat na zlepšení sociální situace mladých uživatelů, tak samotné uživatele, je závislost uživatelů na drogách, alkoholu či různé psychické poruchy uživatelů (srov. kap. 1.3.3, s. 14-16). Následky těchto skutečností

často téměř znemožňují efektivně motivovat uživatele a pracovat s ním tak, aby došlo k zlepšení jeho nepříznivé situace. Obecně lze také říci, že mladí uživatelé příliš neřeší svou budoucnost. Mnozí z nich chtějí žít pouze přítomností. Svoboda bez odpovědnosti je u nich na prvním místě (srov. kap. 1.2, s. 13).

3.8 Shrnutí výzkumu

Ve výzkumném šetření jsem se snažil najít odpovědi na dílčí výzkumné otázky proto, abych mohl odpovědět na hlavní výzkumnou otázku. První dílčí otázkou, na kterou jsem se ve výzkumu zaměřil, bylo zjistit, zda jsou služby DSP efektivním nástrojem pro získání střechy nad hlavou. Pokud chceme vyhodnotit tuto dílčí výzkumnou otázku č. 1, je třeba odpovědi z dotazníků konfrontovat s cíli a posláním jednotlivých služeb DSP.

K získání odpovědi na tuto první dílčí výzkumnou otázku budu vycházet především z poslání a cílů služeb Azylový dům a Noclehárna. V poslání a cílech těchto dvou sociálních služeb, které se primárně věnují oblasti bydlení, je uvedeno:

„Posláním sociální služby Azylový dům je poskytnout mužům bez přístřeší starším 18 let a mužům starším 18 let v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení, možnost ubytování a tím zajistit zázemí pro řešení/zlepšení jejich životní situace. Cílem sociální služby Azylový dům je uživatel, který má kde bydlet, uživatel, který se orientuje ve své životní situaci, rozumí jí a řeší ji, uživatel, který využívá zázemí pro přípravu jídla a uživatel, který využívá hygienické zázemí.“⁶⁵

„Poslání sociální služby Noclehárna je poskytnout možnost mužům starším 18 let bez přístřeší přespání v čistém, vytopeném prostředí, dále využití hygienického zázemí a tím podpořit zlepšení aktuální životní situace těchto mužů. Cílem sociální služby Noclehárna je uživatel, který je čistý, uživatel, který má kde přenocovat a uživatel, který se orientuje ve své životní situaci, rozumí jí a řeší ji.“⁶⁶

---

⁶⁵ Standardy kvality sociálních služeb – Standard č. 1. Poslání, cíle, cílová skupina a principy poskytování sociální služby Domu sv. Pavla. České Budějovice: Azylový dům sv. Pavla, 2017, (nepublikováno, součástí vnitřních předpisů organizace).

⁶⁶ Tamtéž.

Pokud výše uvedená poslání a cíle srovnáme s výpověďmi respondentů, jak ze strany zaměstnanců, tak ze strany uživatelů popsanými v předchozí kapitole věnující se analýze dat, můžeme tvrdit následující. Službám DSP se daří mladým uživatelům zajistit střechu nad hlavou, a to hlavně díky provozovaným službám Azylový dům a Noclehárna. Horší výsledky služby DSP vykazují v zajištění střechy nad hlavou mimo prostory DSP. Pomoc při zajištění bydlení mimo prostory DSP však v cílech ani posláních uvedených služeb konkrétněji rozepsána není, a jednalo se tedy spíše o doplňující otázku. Z odpovědí uživatelů také vyplývá, že jim byly ze strany zaměstnanců poskytnuty srozumitelné informace ohledně toho, jak získat střechu nad hlavou, ať už v DSP či mimo něj. Doplňující pozorování pak jen potvrzuje informovanost uživatelů o možnostech ubytování v DSP, ale také poukazuje na určité nedostatky např. v procesu přijetí uživatele do služby Azylový dům. Činnosti pomáhající uživatelům získat střechu nad hlavou jsou v rámci DSP považovány za tzv. základní. Veškerá práce zaměstnanců tak směřuje k naplnění uváděného poslání a ke splnění výše uvedených cílů služeb Azylový dům a Noclehárna. v konečném důsledku lze tedy konstatovat, že služby DSP jsou efektivním nástrojem pro získávání střechy nad hlavou pro mladé uživatele.

K tomu, abychom mohli hodnotit zbývající dvě oblasti týkající se efektivnosti činností DSP ve sféře zajištění zaměstnání v dílčí otázce č. 2 a zlepšení finanční situace uživatelů v dílčí otázce č. 3, je třeba si uvědomit následující: v poslání a cílech jednotlivých služeb není explicitně vyjádřen požadavek na to, že by měly služby DSP uživatelům pomáhat získat zaměstnání a zlepšit jejich finanční situaci. Na druhou stranu je v cílech jednotlivých služeb uvedeno vždy následující (namátkou vybírám službu Azylový dům): „*Cílem sociální služby Azylový dům je uživatel, který má kde bydlet, uživatel, který se orientuje ve své životní situaci, rozumí jí a řeší ji.*“⁶⁷ Jak už jsem uváděl v kapitole o průběhu zpracování výzkumu, položil jsem v předvýzkumné části zaměstnancům DSP tuto konkrétní otázku: Jak byste popsali uživatele, o kterém lze říci, že se „*(...) orientuje ve své životní situaci rozumí jí a řeší ji.*“⁶⁸ V šesti případech ze sedmi

---

⁶⁷ Standardy kvality sociálních služeb – Standard č. 1. Poslání, cíle, cílová skupina a principy poskytování sociální služby Domu sv. Pavla. České Budějovice: Azylový dům sv. Pavla, 2017, (nepublikováno, součástí vnitřních předpisů organizace).

⁶⁸ Tamtéž.

se v odpovědích zaměstnanců vyskytovala jednotná reakce, kterou shrnuji do následujícího konstatování: Za člověka, který se orientuje ve své životní situaci považují zaměstnanci osobu, která si je vědoma svých práv a povinností, snaží se řešit svou životní situaci, snaží se být aktivní, a to především v oblasti hledání bydlení, hledání zaměstnání a zlepšení své finanční situace. Cílem otázky, kterou jsem zaměstnancům pokládal, bylo zjistit jednak to, na jaké dvě oblasti se mám ve výzkumu ještě zaměřit, ale také to, jak zaměstnanci konkrétně rozumí cílům jednotlivých služeb. Zformulované konstatování mi posléze dopomohlo objektivněji hodnotit výsledek efektivity ve zbylých dvou oblastech a stalo se tak konečným kritériem pro vyhodnocení zbylých dvou dílčích otázek. Z výpovědí zaměstnanců je také patrné, že sjednoceně rozumí formulaci cílů jednotlivých služeb, což je pro práci v zařízení velice důležité.

Shrneme-li tedy odpovědi všech respondentů z dotazníků k dílčí otázce č. 2 hledající odpověď na to, zda jsou služby DSP efektivním nástrojem pomoci při hledání zaměstnání, můžeme konstatovat následující: uživatelé uvádějí, že je jim poskytována možnost využít sociální poradenství. To zahrnuje pomoc při sepisování životopisu a motivačního dopisu či pomoc při výběru vhodné pracovní pozice. Uživatelé také mají možnost zavolat si a informovat se na případnou pracovní nabídku. Stejně tak je uživatelům nabízena pomoc při zajišťování osobních dokladů, jakými je např. občanský průkaz, díky které se mohou registrovat na Úřadu práce. Ubytovací služby, sociální zázemí a základní sociální poradenství v DSP považují uživatelé za zásadní pomoc při shánění zaměstnání. Uživatelé také uvádějí důvody, pro které je pro ně shánění zaměstnání velmi obtížné. Z výpovědí zaměstnanců i uživatelů jsou ale také patrné nedostatky v oblasti motivace uživatelů, kteří již pracují. Shodně volají po určitém zvýhodňování vůči uživatelům, kteří o pomoc se sháněním práce nejeví zájem. Oblast komunikace, a především pak předávání informací uživateli lze zefektivnit v tom smyslu, aby informace, které jsou uživatelům poskytovány, byly předávány srozumitelným způsobem zohledňujícím a respektujícím individualitu každého jedince žádajícího o pomoc se sháněním práce. Službám DSP se tak daří plnit zásadní kroky k tomu, aby se uživatelé mohli ucházet o případnou pracovní pozici, popřípadě krátkodobou brigádu.

Z pozorování však také vyplývá, že ke konečnému nástupu do plnohodnotného zaměstnání u mladých uživatelů dochází jen velmi zřídka.

Ze strany DSP je uživatelům poskytnuta veškerá podpora pro to, aby měli možnost žádat o zaměstnání. Abych ale mohl vyhodnotit dílčí výzkumnou otázku č. 2, musel jsem ji dát do kontextu s cíli jednotlivých služeb, a tím, jak je chápou samotní zaměstnanci DSP. Ti cílům jednotlivých služeb rozumí tak, že by mimo jiné měly služby DSP podporovat uživatele v aktivním přístupu v oblasti hledání zaměstnání. To, že jsou uživatelé podporováni v aktivním přístupu v oblasti hledání zaměstnání a snaží se nalézt alespoň brigádu, jsme si tedy v prováděném výzkumu potvrdili. Shrnu-li výzkum k této dílčí výzkumné otázce, mohu tedy konstatovat, že na základě provedeného výzkumu jsou služby DSP efektivním nástrojem pomoci při hledání zaměstnání.

Kritériem vyhodnocení efektivnosti služeb DSP v dílčí otázce č. 3 týkající se zlepšení finanční situace uživatelů bylo to, zda služby DSP dokáží podporovat uživatele v jejich aktivním přístupu v oblasti zlepšení jejich finanční situace. Zaměstnanci uváděli, že uživatele informují o možnostech, jak svou finanční situaci vylepšit např. tím, že si mohou v rámci služeb DSP spořit peníze. Této možnosti z provedeného pozorování uživatelé využívají. Většina uživatelů ale není schopna si spořit v tom pravém slova smyslu, tedy dlouhodoběji. Služba tedy slouží spíše pro krátkodobé uschování peněz, a ne ke spoření. Uživatelé však uvádějí, že i díky krátkodobé úschově peněz se i tak jejich finanční situace výrazně zlepšila. Uživatelé také uvádějí, že se jejich finanční situace výrazně zlepšila díky ubytovacím službám DSP. Svou finanční situaci si mohou dále uživatelé vylepšit tím, že budou prodávat časopis Nový Prostor. O možnostech prodeje tohoto časopisu však uživatelé vědí jen velmi málo. K otázce zadlužení se většina uživatelů vyjadřovala tak, že dluhy mají a že jim DSP pomohl s jejich řešením. Realizované pozorování potvrzuje, že jsou mladým uživatelům nabízeny možnosti, jak svou finanční situaci vylepšit. Podpora ze strany služeb DSP pro to, aby uživatelé řešili svou finanční situaci nabízena je. Většina uživatelů svou aktivitou dokazuje, že mají zájem na tom, aby se jejich finanční situace zlepšila. Přesto však služby DSP vykazují nedostatky v oblasti informovanosti o možnostech, jak svou finanční situaci zlepšit a také v tom, jak s penězi nakládat. Lepší informovanost o nabízených službách

a vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti uživatelů by tak služby DSP mohly posunout dále. Shrnu-li ale konečný výsledek bádání v této oblasti můžu říci, že služby DSP podporují uživatele v jejich aktivním přístupu k řešení otázek financí. Většině uživatelů se tak díky službám DSP podařilo svou finanční situaci vylepšit.

Chci-li vyhodnotit, zda jsou služby DSP efektivním nástrojem prevence vybraných faktorů bezdomovectví mládeže, musím prováděný výzkum konfrontovat jak s definicí efektivity z úvodu praktické části, tak se zjištěnými skutečnostmi z prováděného výzkumu. Výzkum poukázal na širokou problematiku fenoménu bezdomovectví, a zvláště pak bezdomovectví mládeže. Z provedeného výzkumu jsem zjistil, že služby DSP jsou primárně určeny uživatelům, kteří shánějí střechu nad hlavou a můžu v této souvislosti tedy mluvit o základní činnosti DSP. Co se týče efektivity služeb DSP, ve zbývajících dvou oblastech musím mít na paměti fakt, že není cílem ani posláním zvoleného zařízení zajistit uživatelům zaměstnání či vylepšit jejich finanční situaci. Z výzkumu je však patrné, že samotní zaměstnanci DSP rozumějí konkrétním částem textu věnujícím se cílům jednotlivých služeb tak, že cílem jednotlivých služeb by měl být uživatel, který je aktivní v oblasti hledání bydlení a zaměstnání a měl by také pracovat na zlepšení své finanční situace. Pokud tedy srovnám získaná data z výzkumu s posláním a konkrétněji interpretovanými cíli služeb DSP, můžu konstatovat, že služby DSP jsou efektivním nástrojem prevence vybraných faktorů bezdomovectví. Z uvedené analýzy dat však také vyplývá, že existují oblasti, ve kterých je stále co zlepšovat. Jedná se především o oblasti individuální práce s uživatelem a jeho motivací, na které lze více pracovat v rámci individuálních i skupinových psychoterapeutických sezení. Osobně se domnívám, že i některé volnočasové aktivity vedené kvalifikovaným personálem by vedly k dalšímu zefektivnění služeb DSP.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo zjistit, zda jsou služby vybraného zařízení sociální prevence efektivním nástrojem prevence vybraných faktorů bezdomovectví mládeže. Zajímalo mě, zda jsou služby DSP efektivním nástrojem prevence ve třech vybraných oblastech. Tyto se týkaly ztráty bydlení, ztráty zaměstnání (či neschopnosti práci získat) a zlepšení finanční situace mladých uživatelů. Na základě realizovaného výzkumu jsem dospěl k závěru, že služby DSP jsou efektivním nástrojem prevence vybraných faktorů bezdomovectví ve všech vybraných oblastech.

Tento výzkum byl realizovaný v konkrétním zařízení sociální prevence. Nelze tak jeho výsledky paušalizovat. Výzkum je popisem reálné práce s mladými uživateli bez domova. Práce se snaží na základě výzkumu nastítnit možnosti práce s touto rizikovou skupinou mládeže. Výsledky výzkumu však poukazují také na nutnost užšího zapojení dalších odborných pracovníků v práci s mladými lidmi bez domova. Mezi takové pracovníky lze řadit např. psychoterapeuta či pedagoga volného času. Spoluprací sociálních pracovníků s výše uvedenými odborníky by bylo možné dosáhnout daleko efektivnější práce s touto specifickou skupinou mládeže.

Mladí bezdomovci mnohdy nestojí o profesionální přístup sociálních pracovníků. Raději vyžadují přístup osobní. Rozšíření forem bydlení o domy „na půl cesty“ a zapojení volnočasových aktivit do práce s bezdomovci je jednou možností, jak mladým lidem bez domova pomoci s lepší integrací do společnosti. Vhodná motivace, důraz na využití schopností uživatelů a rozvoj jejich spirituální složky se zaměřením na stabilizaci psychického stavu je dalším krokem, který je pro úspěšnou integraci mladého člověka důležitý.⁶⁹

Tato doporučení však souvisejí s vhodným nastavením politiky státu, a to nejen té sociální. Z hlediska prevence sociálně patologických jevů hraje zásadní roli rodina a rodinné prostředí. Vzdělávací politika státu je další důležitou součástí prevence.

---

⁶⁹ Srov. VÁGNEROVÁ, M., CSÉMY, L., MAREK, J. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*, s. 320-321.

Měla by vycházet především z toho, co je pro mladého člověka v dnešním světě skutečně podstatné. Tedy všítat si toho, aby si mladý člověk uměl v dnešním světě především vyhledat a kriticky posoudit informace, nebál se říci svůj názor a v neposlední řadě, aby byl kompetentní, či spíše natolik statečný, aby dokázal rozhodovat sám za sebe ve světě, který ho obklopuje. Sociální politika státu by pak měla přistupovat k mladým lidem bez domova spíše jako k osobám, se kterými je třeba pracovat na úrovni jejich možností a potenciálu. Neměla by k těmto mladým lidem přistupovat jako k nekonkurenceschopným jedincům druhé kategorie, které je třeba především ukrýt do některého z projektů neziskových organizací.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Tištěné zdroje

BAÁN, P., HAVRDOVÁ, E., ed. *Nejlepší praxe školních programů prevence kriminality: studijní materiál pro projekt "Vzdělávání v oblasti přenosu nejlepší praxe prevence kriminality a sociálního začlenění mládeže"*. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2009. ISBN 978-80-254-6488-5.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.

FEBER, J. *Filozofická antropologie*. 2. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita, 2003. ISBN 80-248-0447-6.

FISCHER, S., a ŠKODA, J. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5046-0.

HARTL, P., a HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-x.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HRADECKÝ, I. *Definice a typologie bezdomovství: [zpráva o realizaci aktivity č. 1 projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR]*. Praha: Pro Sdružení azylových domů vydala Naděje, 2007. ISBN 978-8086451-13-8.

JANEBOVÁ, R., a SMUTEK, M. ed. *Posuzování životní situace v sociální práci: Sborník z konference V. Hradecké dny sociální práce, Hradec Králové 24. až 25. října 2008*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-419-4.

JANEČKOVÁ, E., ČIBEROVÁ, H., MACH, P. *Průvodce systémem poskytování sociálních služeb: řešení základních problémů poskytování sociálních služeb, vzory používaných*

formulářů, náležitosti smlouvy. Olomouc: ANAG, 2016. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7554-009-6.

JANOŠKOVÁ, K., NEDĚLNÍKOVÁ, D. ed. *Profesní dovednosti terénních sociálních pracovníků: sborník studijních textů pro terénní sociální pracovníky.* Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008. ISBN 978-80-7368-504-1.

JEDLIČKA, R. a kol. *Děti a mládež v obtížných situacích.* 1. vyd. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.

JEDLIČKA, R., KOŤA, J. *Aktuální problémy výchovy: Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže.* 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-555-8.

JIRÁSKOVÁ, V. *Občan v demokratické společnosti.* Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, 311 s. Učebnice pro střední školy. ISBN 80-85850-78-8.

KAPLÁNEK, M. *Pastorace mládeže: studijní text pro pracovníky s mládeží.* Praha: Salesiánská provincie Praha, 1999.

KELLER, J. *Nejistota a důvěra, aneb, K čemu je modernitě dobrá tradice.* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 54. ISBN 978-80-7419-002-5.

KLIMENT, P., a DOČEKAL, V. *Pohled na bezdomovství v České republice.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. ISBN 978-80-244-5007-0.

KOHOUTEK, R. *Základy pedagogické psychologie.* Brno: Cerm, 1996. ISBN 80-85867-94X.

KUCHAŘOVÁ, V., BARVÍKOVÁ J., JANUROVÁ, K., HÖHNE, S. *Vyhodnocení dostupných výzkumů a dat o bezdomovectví v ČR a návrhy postupů průběžného získávání klíčových dat.* Praha: VÚPSV, 2015. ISBN 978-80-7416-204-6.

MACEK, P. *Adolescence: psychologické a sociální charakteristiky dospívajících.* Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178348-X.

MAREK, J., STRNAD, A., a HOTOVCOVÁ, L. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0090-1.

MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-61-3.

MAŘÍKOVÁ H., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. *Velký sociologický slovník: I. svazek, A-O*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.

MAŘÍKOVÁ H., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. *Velký sociologický slovník: II. svazek, P-Ž*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.

MATOUŠEK, O. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-807367-3109.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2.

MPSV *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020*. Praha: MPSV, 2013. ISBN 978-80-7421-072-3.

POL, M. *Škola v proměnách*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4499-9.

PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-100-0.

SCHAEFFEROVÁ, E. *Co je rodina?* 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1995. ISBN 80-854-9541-4.

STRAUSS, A. L., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-X.

ŠTĚCHOVÁ, M., LUPTÁKOVÁ, M., KOPOLDOVÁ, B., ed. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-80-7338-069-4.

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĎOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

TARAN, P. *Hodnocení efektivity sociální služby chráněné bydlení*. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, Praha 2015.

VÁGNEROVÁ, M., CSÉMY, L., MAREK J. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2209-5.

VÝROST, J., a SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie. 2.*, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

Internetové zdroje

MCHCB [online]. České Budějovice: MCHCB, 2017. [cit. 2017-11-08]. Dostupné na <<http://mchcb.cz/oblast-socialne-znevychodnenych/dum-sv-pavla/>>.

MPSV *Doporučený postup k zajišťování fakultativních činností při poskytování sociálních služeb (č. 4/2013). K §35 odst. 4 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů* [online]. Praha: MPSV, 2013. [cit. 2017-11-08]. Dostupné na <http://www.mpsv.cz/files/clanky/15749/DP_fakultativni_sluzby_final.pdf>.

MŠMT *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013–2018* [online]. Praha: MŠMT, 2013. [cit. 2017-11-08]. Dostupné na <<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:FpGtFGoiZioJ:www.msmt.cz/file/28077+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>>.

SDRUŽENÍ AZYLOVÝCH DOMŮ v ČR, z.s. [online]. Ostrava: S.A.D., 2018. [cit. 2017-11-08]. Dostupné na <<http://www.azylovedomy.cz/?stranka=databaze&razitko=1462180345>>.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (dále také jen "zákon o sociálních službách"), § 59. Praha: MPSV, 2006. [cit. 2017-11-08]. Dostupné na <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#cast3>>.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (dále také jen "zákon o sociálních službách"), § 58. Praha: MPSV, 2006. [cit.2017-11-08-10]. Dostupné na <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#cast3>>.

ZÁKONY PRO LIDI – Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Zlín: 2018. [cit. 2017-11-08]. Dostupné na <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#cast4>>.

Další zdroje (interní dokumenty)

STANDARDY KVALITY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB – České Budějovice: Azylový dům sv. Pavla, 2017, (nepublikováno, součástí vnitřních předpisů organizace).

SOUPIS PŘÍLOH

- I. Dotazník pro uživatele
- II. Dotazník pro zaměstnance

Dotazník pro uživatele

1. Uvedte, co se Vám v rámci služeb DSP podařilo vyřešit?

2. Pomohly Vám služby DSP k nalezení zaměstnání? Pokud ano, popište vlastními slovy, jak pomoc probíhala. Pokud ne, vysvětlete, proč tomu tak bylo.

3. Jaké ubytovací služby DSP nabízí?

4. Byla Vám v průběhu sociálního pohovoru nabídnuta možnost získat zaměstnání? Pokud ano, vysvětlete, jak pomoc probíhala. Pokud ne, popište, proč tomu tak bylo.

5. **Popište vlastními slovy některou ze služeb DSP, o které si myslíte, že by mohla pomoci zlepšit Vaši finanční situaci.**

6. **Pomohly vám služby DSP získat střechu nad hlavou? Pokud ano, popište vlastními slovy, jak pomoc probíhala. Pokud ne, vysvětlete, proč tomu tak bylo.**

7. **V čem si myslíte, že by Vám služby DSP mohly být nápomocny při hledání dlouhodobého zaměstnání?**

8. **Proč využíváte služby DSP?**

9. Popište, jakým způsobem by Vám služby DSP mohly pomoci k tomu, abyste získal(a) vlastní bydlení mimo prostory DSP?

10. Pomohly Vám služby DSP zlepšit Vaší finanční situaci? Pokud ano, popište vlastními slovy, jak pomoc probíhala. Pokud ne, vysvětlete, proč tomu tak bylo.

11. Pomohly Vám služby DSP s řešením nepříznivé finanční situace či s řešením případných dluhů? Pokud ano, vysvětlete, jak pomoc probíhala. Pokud ne, popište, proč tomu tak bylo.

12. Jaké služby DSP využíváte?

Dotazník pro zaměstnance DSP

Otázka v předvýzkumu

Jak byste popsali uživatele, o kterém lze říci, že se orientuje ve své životní situaci, rozumí jí a řeší ji?

1. Popište, jaké činnosti by v rámci služeb DSP mohly pomoci mladým uživatelům zlepšit jejich finanční situaci?

2. V čem si myslíte, že služby DSP pomáhají nejvíce mladým uživatelům při získání střechy nad hlavou? Uveďte příklad.

3. Jakými způsoby lze v DSP pomoci mladým uživatelům k tomu, aby získali zaměstnání?

4. Co si myslíte, že je v rámci služeb DSP tím, co by mohlo mladému uživateli pomoci při získání dlouhodobého bydlení mimo prostory DSP?

5. Jakými způsoby lze v DSP podporovat uživatele v tom, aby si udrželi dlouhodobé zaměstnání?

6. Co uděláte, když přijde uživatel s požadavkem, že by chtěl zlepšit svou finanční situaci?

7. Co uděláte, když přijde mladý uživatel s prosbou o pomoc se sháněním práce?

8. Jakým způsobem zajišťují služby DSP střechu nad hlavou mladým uživatelům?

9. Jakými činnostmi lze v rámci DSP motivovat uživatele k tomu, aby se snažili zajistit si finanční příjem?

ABSTRAKT

BEZPALEC, F. Prevence bezdomovectví mládeže ve vybraném zařízení. České Budějovice 2017. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky volného času. Vedoucí práce Dr. phil. Hana Chyzy.

Klíčová slova: bezdomovectví, mládež, prevence, sociální služby.

Práce se věnuje prevenci bezdomovectví mládeže ve vybraném zařízení. Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část práce je rozdělena na dvě hlavní kapitoly. V té první se čtenář seznámí se základními pojmy, statistikou, příčinami a formami bezdomovectví mládeže. Druhá kapitola se pak věnuje prevenci bezdomovectví mládeže, popisují zde prostředí, která mladého člověka významným způsobem formují jako je politika státu, škola, rodina a rodinné prostředí. Tato kapitola se také věnuje charakteristice služeb a zařízení poskytujících služby sociální prevence mladým lidem bez domova.

Druhá část práce zjišťuje na základě výzkumného šetření to, do jaké míry jsou služby vybraného zařízení sociální prevence efektivním nástrojem prevence vybraných faktorů bezdomovectví mládeže. Výzkumné šetření je prováděno za pomoci dotazníkové metody doplněné o metodu zúčastněného pozorování.

ABSTRACT

Prevention of youth homelessness in a selected institution

Keywords: homelessness, youth, prevention, social services.

The text of thesis deals with the prevention of homelessness of youth in selected facilities. The thesis is divided into two parts - theoretical and practical one. The theoretical part is divided into two main chapters. In the first chapter the reader will get acquainted with the basic concepts, statistics, causes and forms of homelessness of youth. The second one deals with the prevention of youths' homelessness. This chapter contains a description of the environment that shapes the young person in a significant way, such as the politics of the state, the school, the family and the family environment. This chapter also discusses the characteristics of facilities providing social prevention services for young people without a home.

The second part of the thesis investigates to which extent the services of a selected social prevention facility are an effective tool for the prevention of selected factors of homelessness of youth. The research is carried out by using a questionnaire method supplemented by the method of participating observation.